

Voorbeeldbegroting Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

(hoofdstuk XIV)

**(ter voorbereiding van de nieuwe indeling
van de ontwerpbegroting 2006)**

Inhoud

Inhoud.....	2
Inleiding / leeswijzer	3
21 Duurzaam ondernemen	4
Algemene beleidsdoels telling	4
21.11 Duurzame landbouwproductie	4
21.12 Duurzame visserij	7
21.13 Duurzame ketens.....	8
22 Agrarische ruimte	10
Algemene beleidsdoelstelling	10
22.11 Ruimte voor grondgebonden landbouw	10
22.12 Ruimte voor niet-grondgebonden landbouw en/of kapitaalintensieve landbouw	11
23 Realiseren natuur.....	12
Algemene beleidsdoelstelling	12
23.11 Realiseren Ecologische Hoofdstructuur Verwerving	13
23.12 Realiseren Ecologische Hoofdstructuur Inrichting	14
23.13 Beheren Ecologische Hoofdstructuur	15
23.14 Biodiversiteit nationaal en internationaal.....	16
24 Landschap en recreatie	19
Algemene Beleidsdoelstelling	19
24.11 Nationale Landschappen	20
24.12 Landschap Algemeen	22
24.13 Recreatie in en om de Stad	22
24.14 Recreatie algemeen	23
25 Voedselkwaliteit en Diergezondheid.....	25
Algemene beleidsdoelstelling	25
25.11 Hoogwaardige voedselproductie	25
25.12 Hoog diergezondheidsniveau	26
26 Kennis en Innovatie	28
Algemene beleidsdoelstelling	28
26.11 Waarborgen van het kennisstelsel	29
26.12 Benutten van samenhang tussen instellingen	30
26.13 Vernieuwen van het kennisstelsel	32
26.14 Ondersteunen van LNV-beleid met kennis	33
27 Reconstructie	35
Algemene Beleidsdoelstelling	35
27.11 Uitvoeren reconstructie	35
Bijlage: conversietabel	39

Inleiding / leeswijzer

De Tweede Kamer moet van wijzigingen van de begrotingsindeling vooraf in kennis worden gesteld. Dit gebeurt voor de nieuwe indeling van de ontwerpbegroting 2006 van LNV in de vorm van een voorbeeldbegroting (dummy). Om de betekenis van de nieuwe artikelindeling concreter weer te geven, zijn de algemene en operationele doelstellingen aangevuld met de budgetten, de instrumenten en de prestatiegegevens. De budgetten, instrumenten en prestatiegegevens zijn afgeleid van de begroting 2005. Zij hebben op grond van dit document geen status en zullen bij de voorbereiding van de ontwerpbegroting 2006 zo nodig worden aangevuld, aangescherpt of bijgesteld.

In de nieuwe indeling is een evenwichtige balans gecreëerd tussen Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, met als ondersteuning een kennisartikel. De nieuwe begrotingsindeling is een vereenvoudiging ten opzichte van de huidige indeling. Het aantal beleidsartikelen wordt terug gebracht van 9 naar 7 (waarvan één tijdelijk) en het aantal operationele doelstellingen wordt terug gebracht van 29 naar 20.

Het artikel 27 Reconstructie is het tijdelijke artikel. De verdeling van de budgetten voor Reconstructie over de operationele doelstellingen is afhankelijk van de planvorming bij de provincies. Na de planvorming zal het budget van dit tijdelijke artikel, in de begroting 2007 worden overgeheveld naar de daarvoor bestemde operationele doelen. Het artikel Reconstructie zal tegelijkertijd komen te vervallen.

De nummering van de artikelen valt in de reeks vanaf 21, omdat de Comptabiliteitswet voorschrijft dat een artikelnummer vervalt als een beleidsartikel wordt afgevoerd. Dit heeft te maken met de historische vergelijkbaarheid van budget en prestaties. Het reconstructieartikel staat daarom als laatste in de rij. Als dit artikel in de begroting 2007 vervalt blijft er een logische nummeringreeks bestaan.

De algemene doelstellingen zijn in kwalitatieve termen weergegeven en zijn gedefinieerd als maatschappelijke effecten. Het is dus een (eind)situatie, een toestand verderop in de tijd.

In de operationele doelstellingen wordt een antwoord gegeven op de WWW-vragen. Dit houdt in dat op het betreffende beleidsartikel een direct en zinvol verband te leggen is tussen doelen, instrumenten, activiteiten, prestaties en financiële middelen.

De doelstelling, instrumenten en de prestatiegegevens (producten, diensten activiteiten) zijn in één tabel weergegeven om de relatie tussen het beoogd effect (Wat willen we bereiken) en de ingezette instrumenten (Wat gaan we daarvoor doen) zichtbaar te maken.

21 Duurzaam ondernemen

Algemene beleidsdoelstelling

LNV streeft naar een vitaal en duurzaam agrofoodcomplex met inbegrip van de visserij, dat:

- de nationale en internationale marktpositie versterkt;
- duurzaam gebruik maakt van natuurlijke hulpbronnen en
- betrouwbare en veilige agroproducten produceert.

De overheid streeft naar een situatie waarin de ontwikkeling naar duurzaam ondernemen mogelijk is gemaakt, ruimte wordt geboden voor ondernemerschap en een goed klimaat voor innovatie is gecreëerd. De krachtige positie van het agrofoodcomplex is in de eerste plaats de verdienste, maar ook blijvende opgave van ondernemers. Dat betekent dat de overheid niet de precieze eindsituatie definieert, laat staan effectueert, maar dat zij daarvoor de voorwaarden stelt en creëert en de ontwikkeling faciliteert.

Het vitale en duurzame agrocomplex dat zo ontstaat, wordt maatschappelijk geaccepteerd en gewaardeerd voor zijn economische, maar ook zijn ecologische en sociale bijdrage aan de Nederlandse samenleving.

Budgettaire gevolgen van beleid

bedragen x € 1 mln.

21 Duurzaam ondernemen	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Verplichtingen						
- waarvan garanties						
Uitgaven						
Programma -uitgaven						
- waarvan juridisch verplicht						
21.11 Bevorderen duurzame landbouwproductie	127,4	57,3	74,3	66,2	60,2	53,2
21.12 Bevorderen duurzame visserij	20,8	15,7	9,9	4,4	2,1	2,1
21.13 Ontwikkeling duurzame ketens	8,5	6,4	8,0	6,2	6,2	5,9
Apparaatsuitgaven						
21.21 apparaat						
21.22 agentschappen						
Ontvangsten						

21.11 Duurzame landbouwproductie

Deze operationele doelstelling richt zich op de verduurzaming van de landbouwproductie in Nederland, waarbij zoveel mogelijk de Europese kaders worden gevolgd. De verduurzaming geldt niet alleen de milieuaspecten, maar ook de sociale en economische aspecten (bedrijfsontwikkeling en ondernemerschap).

Belangrijke factor in deze operationele doelstelling zijn de ontwikkelingen die zich afspelen bij het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB). Zo zal met ingang van 1 januari 2006 in het kader van het hernieuwde markt- en prijsbeleid de ontkoppelde steunregeling van kracht worden. Daarnaast wordt een nieuw plattelandskader voor 2007-2013 ontwikkeld (POP2). Dit nieuwe POP zal een uitwerking bevatten van de nieuwe Kaderverordening Platteland, die zoveel mogelijk zal aansluiten bij de nationale beleidsprioriteiten.

Bij de verduurzaming van de landbouwproductie in Nederland zet LNV in op drie belangrijke aspecten:

1. goed ondernemerschap en ondernemersklimaat;
2. duurzaam omgaan met de omgeving en
3. duurzame productiemethoden en bedrijfssystemen.

LNV stimuleert Duurzaam Ondernemen vanuit een initiërende en faciliterende rol. Daarbij zorgt zij voor kennisontwikkeling, bevordert zij innovatie en samenwerking, stelt zij robuuste regelgeving en toezichtskaders op en geeft zij, daar waar nodig, gerichte al dan niet (financiële) ondersteuning.

Ad 1: Goed ondernemerschap en ondernemersklimaat komen als volgt tot uiting:

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven</i> <i>x € 1 mln.</i>
Versterking van ondernemerschap met als doel dat landbouwbedrijven zelfstandig en economisch rendabel zijn en landbouwbedrijven en -sectoren gericht zijn op de toekomst en een bewuste ontwikkelstrategie volgen.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kaderregeling Kennis en Advies ▪ Ondernemersprogramma ▪ Investeringssubsidie Jonge Boeren ▪ Duurzame Landbouw (zie budget Maatschappelijk Verantwoorden Productievoorwaarden) 		1,7 3,1 2,0
Vereenvoudiging van bedrijfsovername voor bedrijfsopvolgers of derden		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Faciliteiten Borgstellingsfonds 	60 p.m.	
Beperking administratieve lasten		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gemengde Commissie Administratieve Lasten ▪ Taskforce Ketenomkering 		
De mogelijkheden voor opleiding, informatievoorziening en samenwerking zijn adequaat en permanent beschikbaar en worden intensief benut.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ DLO programma's w.o. Kennisnetwerk programma's, Melkvee academie Tuinbouwcluster academie ▪ Voorlichtingsprogramma's w.o. energie, mest, glastuinbouw en GLB 		
Overigen		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gerichte vormen van ondersteuning via specifieke projecten ter bevordering van innovatie en samenwerking en al dan niet (financiële) ondersteuning 		1,5

Ad 2: Het duurzaam omgaan met de omgeving uit zich in maatschappelijk geaccepteerde productievoorwaarden.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven</i> <i>x € 1 mln.</i>
Mineralen en bodemgebruik waarbij het streven gericht is op het realiseren van de milieudoelstellingen middels evenwichtsbemesting. Voor de korte termijn houdt dit een maximale dierlijke nitraatgift van 170 kg N/ha (exclusief evt. derogatie van 250 kg N/ha). In 2009 zal in heel Nederland worden voldaan aan de nitraatdoelstelling van 50 mg. In 2015 zal er voor fosfaat evenwichtsbemesting gelden.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ MINAS ▪ Kennisontwikkeling en verspreiding 		3,3

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Fytosanitair beleid, waarbij het streven gericht is op het voorkomen en beperken van plantenziekten en -bedreigingen en het borgen van de kwaliteit van de import en export van plantaardige producten en uitgangsmateriaal		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Project vertaling fyto sanitair nationaal ▪ Diverse projecten die bijdragen aan fyto sanitair beleid 		
Gewasbescherming, waarbij het streven erop is gericht dat de milieubelasting en de knelpunten in oppervlaktewater in 2010 met ten minste 95% zijn afgenomen t.o.v. 1998		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bevorderen innovatie en verbeteren management ▪ Bevorderen effectief en duurzaam middelenpakket 	17 kleine toepassingen en 8,5 GNO's	1,0 1,7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Intensivering handhaving, monitoring en verantwoording ▪ Stimuleren duurzaam produceren en consumeren ▪ Bijdrage aan KCB en CTB 	Demo's	1,3 0,1 0,4
Beheer van de groene ruimte ook in probleemgebieden waarbij van een reële vergoeding sprake is wanneer deze inspanningen verder gaan dan een Goede Landbouw Praktijk		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hectare toeslag (instrument in ontwikkeling, onderdeel Koopmans) 		
Agiobiodiversiteit, waarbij ecologie een onderdeel is van de ondernemersstrategie en een volwaardig meegewogen belang is.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pilotprojecten Agrobiodiversiteit 		
Coëxistentie van teelten, gebaseerd op een gedragen aanpak met een maximale eigen verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Convenant 		4,3
Overigen		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gerichte vormen van ondersteuning via specifieke projecten ter bevordering van innovatie en samenwerking en al dan niet (financiële) ondersteuning 		

Ad 3: Duurzame productiemethoden en bedrijfssystemen komen tot uitdrukking in:

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Ontwikkeling van 'nieuwe' kassen, stallen en bedrijfsterreinen of -complexen waardoor sprake is van een minimale belasting en een maximale kwaliteit wordt bereikt. Het streven is erop gericht dat vanaf 2020 alle nieuw te bouwen kassen energieneutraal zijn.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ RSG investeringen ▪ RSG glasafbraak ▪ STIDUG ▪ Energie en demoregeling 	115 ha / 50 p.m. 40 / 45 p.m. 6 projecten 5% efficiency paddestoelen en 4% bloembollen	5,7 1,8 12,4 3,0
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Medefinanciering Glami 		0,5
Een biologische landbouw die een bijdrage levert aan de verduurzaming van de gehele Nederlandse land- en tuinbouw waarbij het streven is gericht op een groei van het		

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven</i> <i>x € 1 mln.</i>
biologisch areaal naar 10% in 2010 alsmede een marktaandeel biologische voeding in de consumentenbestedingen in 2007 van 5%.		
▪ Voortzettingssubsidie/RSBP/IBV		2,9
▪ Ondersteuning Convenant/vervolgbeleid		3,5
▪ Kennisontwikkeling		0,4
▪ Voorlichting		
▪ Regioplan		
Vernieuwing van intensieve veehouderij waarbij gestreefd wordt naar een vitale, duurzame en vraaggestuurde sector met oog voor kwaliteit.		
▪ Ondersteuning maatschappelijk initiatieven		
▪ Demo Duurzame Landbouw/Steunen van (gezamenlijke) projecten van derden*		1,3
▪ Duurzame landbouw (zie budget bij Maatschappelijk Verantwoorde Productievoorwaarden)		
Een voortdurende verbetering van het niveau van dierenwelzijn naar een Europees level playing field		
▪ Nationale regelgeving (o.a. GWWD)		0,3
▪ Regeling in Beslaggenomen Goederen (IBG)		p.m.
▪ Onderzoek		p.m.
▪ Transparantie in de keten (o.a. welzijnsindex en ov.)		p.m.
▪ Uitvoering en afbouw Honden- en Kattenbesluit		p.m.
▪ Medefinanciering Landelijke Inspectiedienst voor Dieren (LID)		0,2
Toename van grondgebondenheid van de melkveehouderij op bedrijfsniveau. <i>NB doel en invulling nog in discussie.</i>		
▪ Herstructurering Veehouderij (Koopmans)		3,2
▪ Overige (beëindigings/saneringsregeling uitfinanciering)		1,7
Overigen		
▪ Gerichte vormen van ondersteuning via specifieke projecten ter bevordering van innovatie en samenwerking en al dan niet (financiële) ondersteuning		

21.12 Duurzame visserij

Het visserijbeleid van LNV richt zich op de ontwikkeling van een duurzame visserijketen, die verantwoord omgaat met de belangen van de natuur, de visbestanden en de consument.

Zowel de overheid als het bedrijfsleven hebben een eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de visserijketen. De overheid heeft als taak en eerste verantwoordelijkheid het scheppen en borgen van de wettelijke minimum kaders, lange termijn doelstellingen en randvoorwaarden, waarbinnen de keten kan opereren. In het verlengde daarvan schept de overheid ruimte voor ondernemen door onder meer vermindering van regeldruk en administratieve lasten en door het stimuleren van zelfregulering en innovatie. De primaire verantwoordelijkheid voor aanpassing van de sector aan maatschappelijke eisen en nieuwe marktomstandigheden ligt bij de sector zelf. De overheid biedt een faciliterend instrumentarium.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Gezonde vis- en schelpdierbestanden waarbij wordt gestreefd naar vermindering van vangstcapaciteit, meer selectieve visserijtechnieken, bevordering van de migratie van aal, en verbetering van bestandsschattingen		
▪ (Vrijwillige) saneringsregeling kottervloot	capaciteitsreductie van 2400 bt	5,0
▪ Vrijwillige saneringsregeling IJsselmeervisserij	reductie visserij-inspanning > 35%	1,9 ¹
▪ Bijdrage nationaal centrum voor visstand en sportvisserij		0,2
▪ Monitoringsprogramma (Europese) beschermingsmaatregelen aal		0,3
▪ Innovatieprojecten pelagische visserij		1,0
▪ Technische maatregelen en onderzoek kottervloot		1,2
▪ "F- project" (informatie-uitwisseling biologen en vissers)		1,0
▪ Vergroten bestandsinzichten en meer selectieve vistechieken in het kader van EU visserijovereenkomsten met derde landen		2,8
Duurzame economisch rendabele aquacultuur		
▪ stimuleringsregeling pilotprojecten in het kader van Innovatieplatform aquacultuur		1,2
▪ Onderzoek naar houderij- en welzijnsdossiers en gegevensbestand diergeneesmiddelen		0,2
Zelfstandige, economisch rendabele, visserijketen, waarin de consumenten worden beschermd		
▪ aanpassing sanitair monitoringssysteem schelpdieren		0,1
▪ uniformering nationale en communautaire regelgeving		0,1

¹ via een andere invulling van natuurontwikkelingsprojecten in het IJsselmeer is in totaal een bedrag van € 7 mln. beschikbaar

21.13 Duurzame ketens

Het LNV-beleid richt zich op een op eigen kracht werkend, internationaal concurrerend agrofood-complex, dat midden in de samenleving staat en toonaangevend is. De verantwoordelijkheid voor de realisatie hiervan ligt primair bij de sectoren en bedrijven zelf. LNV heeft een procesmatige en stimulerende rol.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Een zo groot mogelijke participatie en presentatie van Nederlandse bedrijven en verwerkte agrarische producten op buitenlandse markten waarbij LNV als partner voor andere overheden en het bedrijfsleven optreedt.		
▪ Bilaterale (agro-)economische samenwerking (BES)	120 projecten	3,5
▪ EZ-instrumentarium (PSO, PESP, PSOM)		
▪ BuiZa-instrumentarium (HGIS)	4 projecten*	1,6
▪ BuiZa-instrumentarium (WSSD)		
▪ Beleidsondersteunend onderzoek en kennisverspreiding		
Een efficiënte inrichting van informatiesystemen en controleprocessen in ketens		
▪ Programma CLIENT		
▪ Transparantie & ICT		
▪ Beleidsondersteunend onderzoek en kennisverspreiding		

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Een innoverende en vervoersefficiënte agrologistiek (zie visie Agrologistiek)		1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Succesvolle agrologistieke pilotprojecten ▪ Platform Agrologistiek ▪ Beleidsondersteunend onderzoek en kennisverspreiding 	9 pilots	
Een klimaat waarin maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) mogelijk is.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Conferentie MVO, inclusief aanmoedigingsprijs ▪ Energiebesparingplannen en meerjarenplannen 2005-2008 door bedrijven en sectoren (zie MJA energie efficiency) ▪ Beleidsondersteunend onderzoek en kennisverspreiding 	pm	0,2 1,6

** het betreft hier een Kennis- en technologie centrum en Netherlands Agricultural Business Support Offices*

De uitvoering van het BES-programma wordt voor een belangrijk deel bepaald door in de inzet van het bedrijfsleven zelf. Het gaat hierbij niet alleen om stimulering en facilitering van export, import en re-export, maar ook om kennisoverdracht en opbouw van langdurige relaties in de vorm van investeringen en participatie in productie en logistiek in andere landen. In nauwe samenspraak met de LNV-vertegenwoordiging in het buitenland en het agrobedrijfsleven wordt jaarlijks een breed spectrum van activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd om de bilaterale economische samenwerking te bevorderen. Door politieke en economische factoren kan het voorkomen dat een deel van de activiteiten in de loop van het jaar anders ingevuld wordt.

Daarnaast wordt participatie van het agrobedrijfsleven in PESP, PSO-programmatisch en PSOM bevorderd door advisering en indiening van projectvoorstellen. Op deze wijze wordt bijgedragen aan economische samenwerking met, voor ieder instrument, specifieke landen in de primaire landbouw en agribusiness. Bij WSSD partnerships wordt middels P.P.S. constructies geprobeerd de markttoegang voor ontwikkelingslanden te verbeteren waarbij de nadruk ligt op capaciteitsopbouw (zie OS nota Duurzame Daadkracht).

Met het project Transparantie en ICT wordt bijgedragen aan de totstandkoming van een informatie-infrastructuur inzake voedselveiligheid en tracking en tracing. Hiermee wordt het vertrouwen van de consument vergroot en controle en toezicht van de overheid geoptimaliseerd.

22 Agrarische ruimte

Algemene beleidsdoelstelling

De landbouw heeft naast de functie van producent van een breed scala aan producten ook een rol als beheerder van het platteland.

Het rijk streeft vanuit deze functie naar een ontwikkeling van de landbouw:

- die bijdraagt aan behoud en ontwikkeling van een toegankelijk landschap;
- waarbij de beschikbaarheid en toegankelijkheid van grond en water gericht is op de passende productieomstandigheden die aansluiten bij de situatie in het gebied.

Het nationaal landbouwbeleid sluit hiermee aan op de doelstellingen van het Europese Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB).

In dit ontwikkelingsproces heeft het rijksbeleid naast een stellende rol die tot uitdrukking komt in wetgeving en regelingen onder meer ter uitvoering van het EU-beleid ook een faciliterende rol ten aanzien van de verbetering van de fysieke inrichting van de landbouw.

Budgettaire gevolgen van beleid

bedragen x € 1 mln.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
22 Agrarische ruimte						
Verplichtingen						
- waarvan garanties						
Uitgaven						
Programma-uitgaven						
- waarvan juridisch verplicht						
22.11 Ruimte voor grondgebonden landbouw	38,3	31,7	26,8	25,6	27,6	30,6
22.12 Ruimte voor niet-grondgebonden landbouw ¹⁾						
Apparaatsuitgaven						
22.21 apparaat						
22.22 agentschappen						
Ontvangsten						

¹⁾ wordt later in het begrotingsjaar aan de begroting toegevoegd

22.11 Ruimte voor grondgebonden landbouw

Onder grondgebonden landbouw wordt verstaan de akkerbouw, melkveehouderij, vollegrondsgroenteteelt, fruitteelt, boomteelt (excl. pot- en containerteelt) en bloembollenteelt (excl. permanente teelt op zeezandgrond). De beleidsopgave voor de grondgebonden landbouw richt zich in het algemeen op de verbetering van de functionele en fysieke inrichting van landbouwbedrijven en de verduurzaming van de landbouwproductie. Anders dan in het verleden zal het accent liggen op de verkavelingstructuur en de omvang van (huis)kavels en minder op waterbeheersing of ontsluiting. Uitgangspunt bij een toekomstgerichte bedrijfsvoering is het bieden van de mogelijkheid voor weidegang (gewenst uit oogpunt van dierenwelzijn en milieu).

Bij het verbeteren van de inrichting ten behoeve van de grondgebonden landbouw heeft het rijk een faciliterende rol. Hiertoe zal het rijk een verbeterd wettelijk instrumentarium aanbieden (WILG, regeling kavelruil). Met de komst van nieuwe wetgeving voor de herverkaveling wordt de rol van provincies versterkt. De provincie bepaalt namelijk de inzet van het herverkavelingsinstrument (bij de huidige wetgeving is dat nog in belangrijke mate een rijksbevoegdheid).

Het rijk stelt een financiële bijdrage beschikbaar voor de inrichting, de hieraan gekoppelde proceskosten en de verduurzaming van de landbouwproductie. Provincies zetten, mede op initiatief van het bedrijfsleven, inrichtingsplannen in gang en vragen het rijk om medefinanciering. Het beschikbare rijksbudget is hierbij uitgangspunt. Provincies kunnen tevens beslissen om, waar zij dit noodzakelijk vinden, voorrang te geven aan de uitvoering van nieuwe programma's in plaats van bestaande.

Bij de inrichting zijn onderstaande uitgangspunten van belang:

- De landbouwgebonden infrastructuur en ontsluiting is met ten minste 25% verbeterd t.o.v. de uitgangssituatie.
- Melkveehouderijbedrijven (> 70 nge) beschikken over een huiskavel van ten minste 0,3 ha per melkkoe.
- Van overige bedrijven is het aantal veldkavels met 25% afgenomen en de huiskavelgrootte met ten minste 50% toegenomen.

De genoemde instrumenten maken deel uit van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Verbeteren agrarische structuur (ILG)	p.m. ha	31,7
Kavelruil (ILG)	5.000 ha	1,7

De bovengenoemde landinrichtingsinstrumenten worden ingezet voor het integraal realiseren van diverse doelen. Het systeem brengt een werkwijze met zich mee waarbij het enkele jaren duurt voordat een project wordt afgerond, niet alleen vanwege het gefaseerd uitvoeren van de diverse inrichtingswerkzaamheden, maar ook vanwege het feit dat de verworven ruilgrond op de juiste plek beschikbaar dient te komen. Er is derhalve pas sprake van een afgeronde prestatie als het (deel) project in zijn geheel wordt opgeleverd. In de jaren voor afronding worden wel inrichtingskosten gemaakt (het onderhandenwerk), maar de prestaties worden pas enkele jaren na het realiseren van eerste kasuitgaven afgerond. Onder de prestaties in de tabel zijn de geplande afgeronde hectares weergegeven.

22.12 Ruimte voor niet-grondgebonden landbouw en/of kapitaalintensieve landbouw

Voor de niet-grondgebonden en/of kapitaalintensieve landbouw (tuinbouw onder glas) wordt gestreefd naar vormen van ruimtelijke concentratie, waarbij de ontwikkeling van bedrijvigheid vooral binnen begrensde ontwikkelingsgebieden wordt gestimuleerd. De genoemde instrumenten maken deel uit van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Het beleid is gericht op het bevorderen van perspectievolle en duurzame land- en tuinbouwbedrijven onder meer door het realiseren van een goede ruimtelijke structuur. Om perspectiefvol te zijn moet economisch en vraaggericht worden geproduceerd met aandacht voor kwaliteit en innovatie van producten en productieprocessen.		
▪ Infrastructuur Regeling Glastuinbouw (IRG) voor Westland en Aalsmeer (ILG)	3 projecten	

23 Realiseren natuur

Algemene beleidsdoelstelling

De beleidsopgave voor natuur is het zeker stellen van de biodiversiteit en het vergroten van de kwaliteit van de leefomgeving. De beleidsopgave voor natuur wordt onderscheiden in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en overige natuur.

Centraal in het natuurbeleid staat de vorming van de EHS. Dit is een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden en robuuste verbindingen. Hierin wordt onderscheid gemaakt in het verwerven, het inrichten en het beheren van de EHS. De doelstellingen van de EHS zijn:

- de internationaal afgesproken biodiversiteitsdoelstelling is gerealiseerd, inhoudende dat voor alle in 1982 in Nederland voorkomende soorten en populaties in 2020 duurzame condities voor hun voortbestaan zijn gegarandeerd;
- de landschappelijke, cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden in de EHS worden beschermd;
- aan recreatieve behoeften wordt voldaan;
- een aantrekkelijk leefklimaat en vestigingsklimaat is gecreëerd.

De EHS is in 2018 tot stand gebracht. De EHS op het land zal uiteindelijk een omvang hebben van 728.500 hectare (zie de Agenda Vitaal Platteland, het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland en de Nota Ruimte). De opbouw is als volgt:

Terreinsoort	Omvang	Realisatietermijn	Operationeel Doel
Bestaande natuurterreinen	453.500 hectare		23.12, 23.13
Nieuwe natuur	151.500	2018	23.11, 23.12, 23.13
ww. NURG	7.000	2015	23.11, 23.12, 23.13
ww. Maaswerken	3.000	2015	23.11, 23.12, 23.13
ww. Bufferzones	3.174	2011	23.11
Beheersgebieden binnen de EHS	90.000	2018	23.13
Robuuste verbindingen	27.000	2018 *)	23.11, 23.12, 23.13
Uitbreiding natte natuur	6.500	2010	23.11, 23.12, 23.13
<i>Totaal</i>	<i>728.500</i>		

*) De tweede tranche robuuste verbindingen wordt deels na 2018 gerealiseerd.

Verder bestaat de EHS uit 6.300.000 hectare Noordzee, grote wateren en rivieren.

De komende jaren komt het accent sterker te liggen op het bereiken van de kwaliteitsdoelen. Het kwaliteitsbeleid voor de EHS leidt tot:

- de natuurkwaliteit volgens de natuurdoelen op de Landelijke Natuurdoelenkaart. Deze kaart zal, na vaststelling eind 2005/begin 2006, het sturende instrument zijn voor verwerving, inrichting en beheer en richtinggevend zijn voor het milieu- en waterbeleid;
- de gewenste milieu- en watercondities, zodat de verschillende natuurdoelen kunnen worden behouden of verder kunnen worden ontwikkeld;
- het planologisch beschermen van de EHS;
- het beschermen van 180 doelsoorten op basis van het Meerjarenprogramma Uitvoering Soortenbeleid 2005-2010;
- voor het publiek opengestelde natuurterreinen, tenzij bijzondere soorten of ecosystemen daardoor niet goed kunnen voortbestaan;
- duurzaam medegebruik (defensie, recreatie, bosbouw).

Verder richt het natuurbeleid zich op het realiseren en beheren van natuur buiten de EHS. Doelstelling is het behouden en versterken van de biodiversiteit in specifieke gebieden buiten de EHS. Het betreft het beheer van bestaande natuur en agrarisch natuurbeheer waaronder weidevogel- en wintergastenbeheer.

Het natuurbeleid buiten de EHS is verder gericht op de bescherming van soorten op basis van het nieuwe Meerjarenprogramma Uitvoering Soortenbeleid 2005-2010. Doelstelling van het meerjarenprogramma is om voor 180 doelsoorten binnen en buiten de EHS tijdig duurzame bescherming te bieden. Een geïntegreerde pro-actieve aanpak met de actoren in de gebieden waar de soorten van afhankelijk zijn, is noodzakelijk. Naast deze actieve bescherming worden dier- en plantsoorten beschermd via de Flora- en Faunawet.

Daarnaast is het ministerie van LNV verantwoordelijk voor het internationale natuurbeleid. Doelstelling is een structurele ombuiging van het wereldwijde verlies aan biodiversiteit.

23 Realiseren Natuur	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Verplichtingen						
- waarvan garanties						
Uitgaven						
- waarvan juridisch verplicht						
Programma -uitgaven						
2311 Realiseren Ecologische Hoofdstructuur	68,5	85,6	135,7	140,9	120,9	117,9
Verwerving						
2312 Realiseren Ecologische Hoofdstructuur	39,4	52,3	68,3	77,7	104,5	104,5
Inrichting						
2313 Beheren Ecologische Hoofdstructuur	126,3	137,8	145,6	135,2	145,5	153,6
2314 Biodiversiteit Nationaal en Internationaal	44,2	44,9	44,5	43,2	43,5	43,5
Apparaatsuitgaven						
23.21 apparaat						
23.22 agentschappen						
Ontvangsten						

23.11 Realiseren Ecologische Hoofdstructuur Verwerving

Voor het realiseren van de EHS koopt het ministerie van LNV grond op ten behoeve van de terreinbeherende organisaties. Vanwege de geplande afronding van de EHS in 2018 worden de laatste grondaankopen in 2015 uitgevoerd. Alleen voor de tweede tranche robuuste verbindingen wordt ook na 2015 grond aangekocht. In totaal wordt 111.623 hectare grond voor nieuwe natuurgebieden, 16.472 hectare voor de robuuste verbindingen en 3000 hectare voor de uitbreiding van natte natuur aangekocht.

Om de maatschappelijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor de natuur te vergroten zal de komende jaren de EHS minder worden gerealiseerd door middel van grondaankopen voor de terreinbeherende organisaties en meer door middel van natuurbeheer door agrariërs en andere particuliere grondeigenaren.

In 2010 is de voor Nederland karakteristieke natte natuur met 6500 hectare uitgebreid. Hiervan wordt 3000 hectare verworven in de Zuid-Hollandse Delta. Het resterende areaal is reeds in overheidsbezit. In 2008 worden de laatste grondaankopen uitgevoerd om in 2010 de natte natuurdoelstelling te kunnen realiseren. In de Nota Ruimte is opgenomen dat de natte natuur als onderdeel van de netto begrensde EHS in 2008 in de bestemmingsplannen opgenomen moet zijn.

De realisatie van natte natuur betekent enerzijds een kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied en anderzijds veiligheid tegen het water. Voor de veiligheid is het ministerie van Verkeer en Waterstaat primair verantwoordelijk. Door op het terrein van natte natuur goed samen te werken, realiseren het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en van Verkeer en Waterstaat op een optimale manier hun doelen. Beide ministeries hebben in dit verband de Samenwerkingsafspraken Veiligheid en Natte Natuur opgesteld.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Nieuwe natuur:	2.479 ha	87,7
▪ waarvan NURG	228 ha	8,0
▪ waarvan Maaswerken	285 ha	10,0
▪ waarvan Bufferzones	53 ha	3,7
Robuuste verbindingen	415 ha	14,5
Uitbreiding natte natuur	304 ha	11,6

De prestaties zijn gebaseerd op de beschikbare budgetten. De komende jaren nemen de budgetten voor verwerving toe als gevolg van de uitgavenintensivering EHS.

23.12 Realiseren Ecologische Hoofdstructuur Inrichting

In 2018 zijn door middel van inrichting van 146.330 hectare nieuwe natuurgebieden en 24.368 hectare robuuste verbindingen de fysieke condities gerealiseerd die passen bij de natuurdoelen zoals die voor de EHS zijn vastgesteld. Dit maakt vervolgens een effectief op de natuurdoelen gericht beheer mogelijk. De 7000 hectare NURG-gebieden en de 3000 hectare Maaswerken zijn in 2015 ingericht.

Inrichting van gronden vindt plaats wanneer de planologische functie wijzigt van de bestemming 'landbouw' in de bestemming 'natuur'. Het inrichtingsinstrumentarium wordt afgestemd op de verschuiving van minder grondaankopen naar meer agrarisch en particulier natuurbeheer. De inrichting is mede gericht op de ter plaatse voorkomende bedreigde soorten (met name de doelsoorten in het Meerjarenprogramma Uitvoering Soortenbeleid).

In 2010 is 6500 hectare natte natuur in oppervlakte en kwaliteit versterkt en is duurzaam gebruik gewaarborgd. Dit omvat het versterken van natte natuur in combinatie met maatregelen die de veerkracht van watersystemen vergroten (meegroeien met water, gedeeltelijk herstel van zoet-zoutovergangen). Hiermee worden de recreatiemogelijkheden vergroot en wordt de identiteit van Nederland als waterland versterkt.

De inrichting betreft:

- 3000 hectare grootschalige, kenmerkende natte natuur in en langs de grote wateren van zowel de Zuid-Hollandse Delta als het IJsselmeergebied met mogelijkheden voor recreatief medegebruik;
- realisatie van beekherstel en natte oeverlanden van circa 500 hectare in de drie noordelijke provincies (herstel van reeds bestaande natuur);
- het reguliere programma Herstel en Inrichting rijkswateren van Verkeer en Waterstaat. Dit programma betreft fysieke herstel- en inrichtingsmaatregelen ter verbetering van de ecologische kwaliteit van de rijkswateren;
- Zandmaas pakket II: grootschalige kenmerkende natte natuur in de Zandmaas, waarbij waar mogelijk de natuurontwikkeling gecombineerd wordt met hoogwaterbescherming.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven</i> <i>x € 1 mln.</i>
Nieuwe natuur:	1.650 ha	30,9
▪ waarvan NURG	0 ha	7,0
▪ waarvan Maaswerken	46 ha	0,9
▪ waarvan Bufferzones	PM	PM
Robuuste verbindingen	0 ha	1,3
Uitbreiding natte natuur	255 ha	13,3

Het rijk heeft voor de EHS inmiddels veel grond gekocht. Een groot deel hiervan is nog niet ingericht. In veel gevallen gaat het hierbij om zogenaamde ruilgronden die bij de verwerving reeds aan de EHS worden toegerekend. Deze ruilgronden worden in landinrichtingsprojecten ingebracht. Het systeem van landinrichting brengt echter met zich mee dat het enkele jaren duurt voordat een project wordt afgerond. Gedurende die jaren worden er wel inrichtingskosten gemaakt (het onderhanden werk). In 2005 is in totaal 29.754 hectare onderhanden werk. Deze hectares worden natuur als het gehele project gereed is en de ruilgronden worden doorgeleverd aan een particuliere natuurbeschermingsorganisatie of Staatsbosbeheer. Dit leidt er toe dat er pas sprake is van afgeronde inrichting ten behoeve van de EHS als het landinrichtingsproject in zijn geheel wordt opgeleverd. Onder de prestaties zijn de afgeronde hectares weergegeven.

23.13 Beheren Ecologische Hoofdstructuur

Het beheer omvat in 2019 453.500 hectare bestaande natuur, de aangewezen Natuurbeschermingswetgebieden en het beheer van 18 Nationale Parken. Van de bestaande natuur wordt circa tweederde gesubsidieerd door LNV, het overige gedeelte valt onder de verantwoordelijkheid van andere overheden of wordt beheerd en gefinancierd door derden.

In 2019 worden 151.500 hectare nieuwe natuurgebieden en 27.000 hectare robuuste verbindingen beheerd. De omslag van minder verwerving naar meer agrarisch en particulier natuurbeheer in de nieuwe natuurgebieden en de robuuste verbindingen heeft geleid tot een wijziging van de taakstellingen voor agrarisch en particulier natuurbeheer. Na verwerving en inrichting komen circa 128.100 hectares nieuwe natuurgebieden en robuuste verbindingen in beheer bij Staatsbosbeheer of een particuliere natuurbeschermingsorganisatie (PNB). Het overige gedeelte wordt gerealiseerd via particulier en agrarisch natuurbeheer. De taakstelling particulier natuurbeheer is voor de nieuwe natuurgebieden verhoogd van 19.200 hectare naar 34.708 hectare en voor robuuste verbindingen is deze taakstelling 7896 hectare. De taakstellingen voor agrarisch natuurbeheer in de nieuwe natuurgebieden en robuuste verbindingen zijn 5170 respectievelijk 2632 hectare.

De EHS bestaat voor 90.000 ha uit beheersgebieden. In beheersgebieden wordt natuur gerealiseerd via agrarisch natuurbeheer met behoud van de agrarische functie. Het beheer van natte natuur betreft 6.500 hectare Zuid-Hollandse delta, IJsselmeergebied en Noord-Nederland.

Het beheer biedt voldoende mogelijkheden en garanties voor de bescherming van de bedreigde soorten die van de beheerde gebieden afhankelijk zijn (met name de doelsoorten van het Meerjarenprogramma Uitvoering Soortenbeleid).

Een belangrijke nevendoelelstelling van beheer is het voldoen aan recreatieve behoeften en de openstelling van natuur die beheerd wordt door particulieren en particuliere natuurbeschermingsorganisaties, tenzij bijzondere soorten of ecosystemen daardoor niet goed kunnen voortbestaan.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Beheer van natuur		
▪ waarvan beheerd door Staatsbosbeheer (SBB)	180 700 ha	50,4
▪ waarvan beheerd door particuliere natuurbeschermingsorganisaties (SN)	225 800 ha	23,0
▪ waarvan particulier natuurbeheer (SN-functiewijziging)	2 000 ha	3,5
Agrarisch natuurbeheer (SAN)	67 200 ha	40,8

De verdeling van hectares en budgetten tussen 23.13 (beheer binnen EHS) en 23.14 (Biodiversiteit nationaal en internationaal) is gemaakt op basis van een geschatte verhouding tussen het gesubsidieerde areaal natuur binnen en buiten de EHS. Deze verhouding betreft 5/6 en 1/6 voor SN en SBB en 2/3 en 1/3 voor de SAN voor natuur binnen respectievelijk buiten de EHS. Deze schatting is nodig omdat in de uitvoering op dit moment nog geen onderscheid gemaakt wordt tussen SAN en SN binnen en buiten de EHS. Hiervoor zal een plan van aanpak worden opgesteld dat er op is gericht dit onderscheid in de begroting 2008 wel te kunnen maken. Particulier natuurbeheer vindt volledig binnen de EHS plaats.

Het beheer van natuur betreft het beheer van bestaande natuur, nieuwe natuur, robuuste verbindingen en natte natuur. In de uitvoering is nog geen onderscheid te maken tussen deze verschillende categorieën. Hiervoor zal een plan van aanpak worden opgesteld dat er op is gericht dit onderscheid in de begroting 2008 wel te kunnen maken.

De uitgaven voor beheer door Staatsbosbeheer zijn inclusief de kosten van voorlichting, educatie en vermaatschappelijking.

Agrarisch natuurbeheer betreft momenteel voor het grootste gedeelte beheer in beheersgebieden, een kleiner deel betreft tijdelijk agrarisch natuurbeheer in nieuwe natuurgebieden (zgn. overgangsbeheer).

23.14 Biodiversiteit nationaal en internationaal

Biodiversiteit nationaal

Het beheer van natuur buiten de EHS heeft betrekking op 96.500 ha bestaande natuur en 45.000 hectare agrarisch natuurbeheer (waaronder 20.000 hectare wintergasten, 10.000 hectare weidevogels en 5.000 hectare natuurbraak). Van de bestaande natuur wordt circa drievierde deel gesubsidieerd door het ministerie van LNV, het overige deel valt onder de verantwoordelijkheid van andere overheden of wordt beheerd en gefinancierd door derden.

Nederland heeft zich in mondiaal verband verplicht om grootschalige gebieden die één of meer nationaal of internationaal belangrijke ecosystemen vertegenwoordigen, als Nationaal Park aan te wijzen. Het beleid is gericht op de instelling van 18 nationale parken, die een representatief beeld bieden van de in Nederland aanwezige grote ecosystemen. De nationale parken zijn de parels van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaan voornamelijk uit natuurgebieden. De nationale parken kennen geen eigenstandig ruimtelijk beleid. Het rijk stimuleert de samenwerking van overheden, beheerders en grondeigenaren binnen de parken en investeert in de educatieve functie van de parken.

Het soortenbeleid heeft als doelstelling om voor alle 180 doelsoorten van het Meerjarenprogramma Uitvoering Soortenbeleid 2005-2010 tijdig duurzame bescherming te bieden. Het streven is om voor alle doelsoorten waarvoor dat noodzakelijk is, in 2010 een beschermingsplan in uitvoering te hebben.

Biodiversiteit Internationaal

Centraal in het internationaal natuurbeleid staat het doel om het verlies aan biodiversiteit in de wereld in 2010 een halt toe te roepen. De doelstelling van het internationale natuurbeleid wordt gerealiseerd door:

- het nakomen door Nederland van internationale verplichtingen;
- het actief bijdragen van Nederland in internationaal verband aan de wereldwijde aanpak van een duurzame ontwikkeling en behoud van de biodiversiteit. Dit vindt plaats door het versterken van beschermde gebieden, bufferzones en andere elementen van ecologische netwerken, het verduurzamen van het gebruik van biodiversiteit, met speciale aandacht voor agrobiodiversiteit en het verminderen van negatieve effecten van Nederlands handelen op de biodiversiteit in het buitenland.

Tevens dient het Pan-Europees Ecologische Netwerk (PEEN) in 2006 in alle landen van Europa te zijn geïdentificeerd en een indicatieve kaart van het PEEN te zijn ontwikkeld. In 2008 dienen alle kerngebieden van het PEEN voldoende te zijn beschermd.

Kader voor de uitvoering van het internationale natuurbeleid is het Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal (BBI). Financiering vindt plaats door de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en van Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Biodiversiteit Nationaal		
▪ Beheer bestaande natuur buiten EHS door SBB	36.100 ha	10,7
▪ Beheer bestaande natuur buiten EHS door overigen	45.200 ha	4,6
▪ Agrarisch natuurbeheer (SAN)	33.600 ha	20,4
▪ Bijdrage nationale parken	18 parken	5,6
▪ Behoud historische buitenplaatsen*	260 buitenplaatsen	1,8
▪ Herstel historische buitenplaatsen	35 buitenplaatsen	0,3
▪ Aanpak verdroging, verzuring en vermesting (OBN)	9.000 ha	9,3
▪ Natuurbeschermingswet	175 gebieden	1,3
▪ Specifieke thema's		1,7
▪ Gegevensvoorziening		1,8
▪ Inkomenscompensatie bos op landbouwgrond*		1,6
▪ Bosaanleg op landbouwgrond*	1 700 ha	2,5
▪ Faunafonds		5,7
▪ Soortenbeschermingsplannen	9	1,8
▪ Regeling Draagvlak Natuur		1,4
Biodiversiteit Internationaal		
▪ Het aantal Memorandums of Understanding	2	
▪ Aantal in 2005 startende internationale natuurprojecten	75	
▪ Contributies	15	
▪ Actieplan Natuur in Oost-Europa - (BBI-Matra)	100	4,0
▪ Natuurprojecten in ontwikkelingslanden - (BBI-OS)	43	3,2

De verdeling van hectares en budgetten tussen 23.13 (beheer binnen EHS) en 23.14 (Biodiversiteit nationaal en internationaal) is gemaakt op basis van een geschatte verhouding tussen het areaal binnen en buiten de EHS. Deze verhouding betreft 5/6 en 1/6 voor SN en SBB en 2/3 en 1/3 voor de SAN voor binnen respectievelijk buiten de EHS. Dit is nodig omdat in de uitvoering op dit moment geen onderscheid gemaakt wordt tussen binnen en buiten de EHS. Hiervoor zal een plan van aanpak worden opgesteld dat er op is gericht dit onderscheid in de begroting 2008 wel te kunnen maken.

De uitgaven voor het beheer door Staatsbosbeheer zijn inclusief de kosten van voorlichting, educatie en vermaatschappelijking.

De financiële middelen voor de uitvoering van het Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal (BBI) komen in het kader van de armoedebestrijding bijna geheel ten goede aan de ontwikkelingslanden en staan derhalve op de begroting van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking.

24 Landschap en recreatie

Algemene Beleidsdoelstelling

Het landschap heeft belangrijke waarden voor de mensen van nu en straks. Daarom is het zaak om de identiteit, diversiteit en belevingswaarde van het landschap en van de cultuurhistorische en ecologische waarden van bijzondere landschappen te behouden en te versterken.

Het landschap draagt bij aan de vorming van lokale identiteit, het welzijn van de mens en is een basisbestanddeel van het Nederlandse natuurlijk en cultureel erfgoed. Dit brengt voor iedereen rechten en verantwoordelijkheden met zich mee voor de bescherming, beheer en planning van het landschap. Het doel is de betrokkenheid van de burgers bij 'hun' landschap daadwerkelijk te bevorderen en de overheden op nationaal, regionaal en lokaal niveau te stimuleren goede condities te scheppen voor de ontwikkeling en het beheer van het landschap. Zodat de identiteit, diversiteit en belevingswaarde van het landschap en de cultuurhistorische en ecologische waarden van landschappen behouden blijven en worden versterkt.

Hoofddoelstelling van het rijksbeleid is de versterking van de vier kernkwaliteiten van het landschap. Dit heeft betrekking op:

- verhoging van de natuurlijke kwaliteit: bodem, water, reliëf, aardkunde, flora en fauna;
- versterking van de culturele kwaliteit: cultuurhistorie, culturele vernieuwing, en architectonische vormgeving;
- verbetering van de gebruikskwaliteit: (recreatieve) toegankelijkheid, bereikbaarheid en meervoudig ruimtegebruik, aanwezigheid van toeristisch-recreatieve voorzieningen;
- versterking van de belevingskwaliteit: ruimtelijke afwisseling, informatiewaarde, contrast met de stedelijke omgeving, groen karakter, rust, ruimte, stilte en donkerte.

De (inter)nationaal waardevolle en zeldzame delen van het cultuurlandschap, de Nationale Landschappen, zijn onderdeel van de nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur. In instrumentele zin concentreert het rijksbeleid zich in belangrijke mate hierop.

Veel Nederlanders willen zich in hun vrije tijd ontspannen. Het aanbod, de kwaliteit en de diversiteit van recreatiegebieden zijn echter kleiner dan de vraag ernaar. De beleidsopgave is om meer recreatiegebieden te realiseren. Het huidige accent in het beleid ligt op het realiseren van grootschalige recreatiegebieden in de stedelijke omgeving en op landelijke routestructuren. Daarnaast wordt de toegankelijkheid van het platteland verbeterd voor recreatie van stedelingen en de burgers op het platteland zelf.

23 Landschap en recreatie	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Verplichtingen						
- waarvan garanties						
Uitgaven						
- waarvan juridisch verplicht						
Programma -uitgaven						
24.11 Nationale Landschappen	20,6	19,5	16,1	18,5	18,5	18,5
24.12 Landschap algemeen	16,6	15,8	15,4	15,1	15,0	15,0
24.13 Recreatie in en om de Stad	43,3	47,1	52,7	54,0	54,0	54,0
24.14 Recreatie algemeen	37,7	36,3	35,1	35,2	36,2	36,2
Apparaatsuitgaven						
23.21 apparaat						
23.22 agentschappen						
Ontvangsten						

24.11 Nationale Landschappen

Voor behoud en versterking van (inter)nationaal waardevolle en kenmerkende cultuurlandschappen heeft het rijk een bijzondere verantwoordelijkheid. Daarom zijn in de Nota Ruimte 20 Nationale Landschappen aangewezen met het doel de aanwezige gebiedseigen landschapskwaliteit te behouden, versterken en ontwikkelen. Bij de ontwikkeling van deze Nationale Landschappen gelden de onderstaande uitgangspunten en randvoorwaarden:

- Het rijk heeft in de Nota Ruimte voor elk Nationaal Landschap de belangrijkste landschapskwaliteiten geformuleerd. Deze vormen het uitgangspunt voor de ruimtelijke ontwikkeling van elk Nationaal Landschap en dienen te worden behouden en, waar nodig, versterkt.
- In elk Nationaal Landschap wordt specifiek aandacht besteed aan de vier onderscheiden kernkwaliteiten van het gebied. Daarbij moet rekening worden gehouden met de uitgangspunten en gebiedsbeschrijvingen uit de nota's Belvédère en Landijs en met het belang van bedreigde plant- en diersoorten die van het landschap afhankelijk zijn.
- De recreatieve toegankelijkheid van de Nationale Landschappen moet worden vergroot. Elk gebied is zonder betaling toegankelijk voor het publiek ten behoeve van recreatief medegebruik.

De Nationale Landschappen zullen door de provincies exact worden begrensd op basis van door het rijk aangegeven globale gebiedsaanduiding in de Nota Ruimte. Zij behoeven een planologische bescherming conform de voorwaarden gesteld hierover in de Nota Ruimte. Met de provincies zullen nadere afspraken worden gemaakt over het ambitieniveau per Nationaal Landschap. Dit vormt de basis van de prestatieafspraken over Nationale Landschappen in het ILG.

Het rijk concentreert haar verantwoordelijkheid en middelen voor het landschapsbeheer en investeringen in landschap in de Nationale Landschappen. Dat betekent dat het ministerie van LNV binnen het thema landschap alleen in Nationale Landschappen de aanleg en beheer van landschapselementen en recreatieve voorzieningen cofinanciert. Verder zullen vanwege de concentratie in Nationale Landschappen er geen nieuwe verplichtingen meer worden aangegaan op de beleidscategorieën:

- Verwerving en inrichting overig bos en landschap in landinrichting;
- Toegankelijkheid buiten Nationale Landschappen.

De aangegane verplichtingen worden uitgefinciert. De middelen die hierbij vrijvallen worden voor dezelfde doelen in gezet binnen de Nationale landschappen.

Het rijk heeft een specifieke verantwoordelijkheid voor het behoud en de ontwikkeling van de cultuurhistorie in de Nationale Landschappen. De betreffende uitgangspunten en randvoorwaarden zijn neergelegd in het Uitvoeringscontract 2005/2006 tussen Rijk en provincies.

Ook buiten de Nationale Landschappen zet het rijk zich in om het Belvédère doel 'behoud door ontwikkeling' te realiseren. Dit gebeurt onder andere door de subsidieregeling Belvédère en door het activiteitenprogramma van het projectbureau Belvédère. In 2005 zal het actieprogramma ruimte en cultuur van start gaan, waarin activiteiten van het Belvédère beleid gestroomlijnd wordt met activiteiten van het architectuurbeleid.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven</i> <i>x € 1 mln.</i>
Behoud en versterking van landschapskwaliteiten in 20 Nationale Landschappen		
▪ Uitvoeringscontracten 2005/2006	11 contracten	0
▪ Programma beheer	700 ha	0,3
▪ Groene Diensten	2 pilots	2,0

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Monitoring en evaluatie van Nationale Landschappen		0,1
Vergroten toegankelijkheid Nationale Landschappen		0,6
Cultuurhistorie		7,9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Subsidie regeling Belvédère ▪ Uitvoeringscontract 2005/2006 ▪ ISV 		
Staatsbosbeheer landschap		p.m.
Overig bos en landschap binnen landinrichting		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verwerving ▪ Inrichting ▪ waarvan inrichting groene vlakelementen ▪ waarvan inrichting groene lijnelementen ▪ waarvan inrichting blauwe lijnelementen 	79 ha 180 ha afronding 200 km afronding 100 km afronding	2,8 4,1
Inrichting Bosuitbreidinglocaties binnen landinrichting	60 ha afronding	3,5
Landschapsbeherende stichtingen	12 stichtingen	4,5

Nationale Landschappen worden als beleidscategorie beschreven in de Nota Ruimte en de Agenda Vitaal Platteland. De Nota Ruimte is nog onder kamerbehandeling en onderwerp van overleg tussen het Rijk en de Provincies. Vandaar dat er niet op alle onderdelen duidelijkheid kan worden verschaft en verdere aanvullingen en veranderingen zullen plaatsvinden. De verkenningen groene diensten lopen tot en met 2005.

Voor Vergroten toegankelijkheid Nationale Landschappen is in totaal voor 2005 en 2006 € 1,2 miljoen beschikbaar. Verplichtingen voor dit doel zullen via het Uitvoeringscontract 2005/2006 worden aangegaan op basis van de integrale uitvoeringsprogramma's die voor elk nationaal landschap gemaakt zullen worden.

Met betrekking tot de cultuurhistorie komt van de € 7,9 miljoen € 2,7 miljoen van de LNV-begroting en € 5,2 miljoen van het ministerie van OCW en VROM. De € 7,9 miljoen wordt verder onderverdeeld in € 2,25 miljoen voor cultuurhistorie in Nationale Landschappen, € 1,36 miljoen voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie, € 1,4 miljoen voor de subsidieregeling Belvédère, € 0,5 miljoen voor in het ISV en € 2,39 miljoen voor het actieprogramma Belvédère.

Landschapsdoelstellingen die via Staatsbosbeheer gerealiseerd zullen worden zullen nader worden afgesproken.

De categorie 'Overig bos en landschap binnen landinrichting' betreft uitfinanciering van bestaande verplichtingen. In 2005 is 2100 hectare groene vlakelementen onderhanden werk en 2120 km groen/blauwe lijnelementen onderhanden werk.

De inrichting van bosuitbreidingslocaties binnen landinrichting betreft uitfinanciering van bestaande verplichtingen. Deze beleidscategorie is geschrapt in het Meerjarenprogramma van de Agenda Vitaal Platteland. In 2005 is 520 hectare onderhanden werk.

Ten aanzien van de Landschapsbeherende Stichtingen zullen nadere afspraken worden gemaakt over de te realiseren doelen.

24.12 Landschap Algemeen

Het rijk heeft, naast haar specifieke verantwoordelijkheid voor de Nationale Landschappen, tevens een generieke verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het landschap. Provincies en gemeenten worden gevraagd om bij de inrichting en het beheer condities te scheppen zodat ontwikkelingen gepaard gaan met behoud en toename van landschappelijke kwaliteit.

Het rijk ondersteunt de provincies daarbij door een Kwaliteitsagenda voor het landschap op te stellen en de gemeenten door het ontwikkelen en beheren van de website OLS ('ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie', nu 'ontwikkelen met kwaliteit' genoemd), waarop o.a. voorbeelden van ontwikkelingsgerichte plannen staan. Verder wil het rijk de kwaliteit van ontwerpen aan het landschap bevorderen door het benoemen van een Rijksadviseur voor het landschap, door het instellen van ontwerpateliers voor grote (inrichtings-)projecten waar het rijk het voortouw bij heeft (zoals is gebeurd bij de Reconstructie van de Zandgebieden) en door het ontwikkelen van Kasteel Groeneveld als nationaal centrum voor landschap met een daarbij passende programmering."

Daarnaast wordt van provincies en gemeenten verwacht dat zij de bestaande en gewenste kwaliteiten van gebieden beschrijven. Deze kwaliteiten dienen te worden geïntegreerd in de ruimtelijke procedures, waarbij de ruimtelijke besluiten doorwerken in de vorm van landschappelijke kwaliteit. Doel hierbij is het ontwikkelen met kwaliteit. Het rijk toetst of provincies in de streekplannen aandacht hebben besteed aan de landschappelijke kwaliteit. De financiering van de kwaliteitsverbetering van het landschap komt in principe voor rekening van de initiatiefnemer c.q. belanghebbende.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Projectfinanciering	30 projecten	3,3
Landinrichting, verbeteren ruimtelijke structuur	p.m. ha	11,5
Goede landschapsplanning, besluit ontwikkelen van Landschap (landschapsontwikkelingsplannen)	50-80% van alle gemeenten (2002-2007)	0,8

De initiatieven van LNV met betrekking tot de kwaliteit van het landschap (zoals opstellen kwaliteitsagenda, kennisontwikkeling, voorlichting en architectuurinstellingen) worden ondermeer gerealiseerd onder de in de prestatietabel weergegeven "specifieke projecten". Het merendeel van de gepresenteerde middelen in de tabel heeft echter betrekking op het afronden van reeds aangegane verplichtingen (o.a. stimuleringskader en landinrichting).

Het onderdeel "verbeteren ruimtelijke structuur" betreft de uitfinanciering van reeds aangegane verplichtingen in het kader van het landinrichtingsinstrumentarium. Voor dit onderdeel worden conform het Meerjarenprogramma (MJP) geen nieuwe verplichtingen meer aangegaan door het Rijk. De uitfinanciering van dit onderdeel zal in 2009 zijn afgerond.

24.13 Recreatie in en om de Stad

LNV heeft haar beleidsopgave om meer groene recreatiegebieden te realiseren omgezet in taakstellingen op het gebied van grootschalig groen, regionaal groen en recreatie in de stad.

Het grootschalig groen en het regionaal groen worden voornamelijk gerealiseerd in de Randstad om de aanzienlijke tekorten daar aan dagrecreatiemogelijkheden op te heffen. Afspraken over de realisatie van het Recreatie om de Stad zijn vastgelegd in de Intentieafspraken Verstedelijking en het Bufferzoneconvenant. Bij de aanleg ervan zijn de volgende kwalitatieve uitgangspunten van belang. Het grootschalig groen (i) heeft een opvangcapaciteit van gemiddeld 20 personen per dag per ha, (ii) is volledig opengesteld en zonder betaling toegankelijk voor het publiek en (iii) is bereikbaar met name via wandel- en fietspaden vanuit de woonomgeving. Het regionaal groen is volledig opengesteld en zonder betaling toegankelijk voor het publiek.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Het realiseren van ca. 16.000 ha Recreatie om de Stad, grootschalig groen, in 2013 (afronding bestaand programma). Daarbij is van belang dat deze gebieden intensief zijn te gebruiken, goed bereikbaar zijn, met name via voetpaden en fietspaden, en gratis toegankelijk zijn.		
▪ verwerven	360 ha	25,0
▪ inrichten	220 ha	17,6
Het realiseren van ca. 500 ha Recreatie om de Stad, regionaal groen gekoppeld aan grote woningbouwlocaties, in 2010. Daarbij is van belang dat deze gebieden goed bereikbaar en gratis toegankelijk zijn.		
▪ Kaderwet LNV project bijdrage	35 ha	2,9
Het realiseren van Recreatie in de Stad (ha en datum afronding, pm)		
▪ ISV-2	# ha	1,5

Het instrument landinrichting wordt ingezet voor het integraal realiseren van diverse doelen. Het systeem brengt een werkwijze met zich mee waarbij het enkele jaren duurt voordat een project wordt afgerond, niet alleen vanwege het gefaseerd uitvoeren van de diverse inrichtingswerkzaamheden, maar ook vanwege het feit dat de verworven ruilgrond op de juiste plek beschikbaar dient te komen. Er is derhalve pas sprake van een afgeronde prestatie als het (deel) project in zijn geheel wordt opgeleverd. In de jaren voor afronding worden wel inrichtingskosten gemaakt (het onderhandenwerk), maar de prestaties worden pas enkele jaren na de eerste kasuitgaven afgerond. Onder de prestaties in de tabel zijn de geplande afgeronde hectares weergegeven (het onderhandenwerk m.b.t. inrichting grootschalig groen bedraagt in 2005 in totaal 2.190 ha).

24.14 Recreatie algemeen

De beleidsopgave van LNV op het terrein van recreatie is vergroten van de toegankelijkheid van het landelijk gebied voor recreatief (mede)gebruik.

LNV wil tevens onnodige belemmeringen opheffen bij ontwikkelingsmogelijkheden voor verblijfsrecreatie en van andersoortige recreatieve activiteiten op het platteland. Hierbij richt LNV zich met name op het vereenvoudigen van wet- en regelgeving (onder andere door het intrekken van de Wet op de Openluchtrecreatie) en het ontwikkelen en verspreiden van kennis.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
--------------------------	-------------------	--------------------------------

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Toegankelijkheid buiten nationale landschappen		
▪ verwerving	80 ha	2,7
▪ inrichten	50 km paden 15 ha vlakelement	4,1
Het realiseren en instandhouden van landelijke routenetwerken voor wandelen (4.500 km), fietsen (4.500 km) en varen (4.400 km) in 2012 en hier bekendheid aan geven.		1,6
▪ Wandelpaden	260 km	
▪ Fietspaden	464 km	
▪ Varenroutes	283 km	
Groene Hart Impuls	35 projecten	2,6
Beheer recreatieve voorzieningen natuur en bosgebieden		23,2
▪ Staatsbosbeheer	217.015 ha	
▪ Midden-Delfland & Grevelingen	4.287 ha	
Versterking recreatiesector		2,0
▪ Bevorderen kennis en deskundigheid	45 projecten	
▪ Overige projecten	30 projecten	

Met betrekking tot de toegankelijkheid buiten nationale landschappen (verwerving en inrichting) worden .-conform MJP- geen nieuwe verplichting aangegaan door het Rijk. De bestaande verplichtingen worden uitgefincierd en de inspanning van het Rijk zal gericht zijn op toegankelijkheid binnen de Nationale Landschappen.

M.b.t. het afronden van "toegankelijkheid buiten nationale landschappen" staan onder de prestaties in de tabel de geplande afgeronde hectares in 2005 weergegeven. Het onderhandenwerk m.b.t. inrichting "toegankelijkheid buiten nationale landschappen" bedraagt in 2005 in totaal 450 km paden en 300 ha vlakelementen.

25 Voedselkwaliteit en Diergezondheid

Algemene beleidsdoelstelling

De veiligheid van voedsel en dierlijke producten en de diergezondheid behoren tot het publieke domein van de overheid. LNV streeft naar een kwalitatief hoogwaardige voedselproductie en een onverminderd hoog gezondheidsniveau van de Nederlandse veestapel. Voedsel moet in ieder geval veilig zijn.

Consumenten hebben een eigen verantwoordelijkheid om op een zorgvuldige en veilige manier met voedsel om te gaan. LNV wil de consument in staat stellen om een bewuste keuze te kunnen maken ten aanzien van aan voedsel gerelateerde kwaliteitsaspecten als veiligheid, duurzaamheid, ethiek. Dierhouders en producenten van voedsel zijn primair verantwoordelijk voor het waarborgen van de diergezondheid en voedselveiligheid. Daar waar mogelijk wordt de verantwoordelijkheid van de producent en dierhouder vergroot. De overheid heeft als taak en het primaat om - veelal in internationaal en Europees verband - eisen en voorwaarden te stellen waarbinnen dit kan plaatsvinden en controleert op transparante en consequente wijze.

25 Voedselkwaliteit en Diergezondheid	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Verplichtingen						
- waarvan garanties						
Uitgaven						
- waarvan juridisch verplicht						
Programma-uitgaven						
25.11 Hoogwaardige voedselproductie	32,7	31,9	13,1	12,9	12,9	12,9
25.12 Hoog diergezondheidsniveau	33,6	18,2	15,6	15,0	15,0	16,0
Apparaatsuitgaven	40,8	43,0	42,6	42,8	42,8	42,8
25.21 apparaat						
25.22 agentschappen						
Ontvangsten						

25.11 Hoogwaardige voedselproductie

Het voedselkwaliteitsbeleid is erop gericht de consument in staat te stellen om een bewuste keuze te kunnen maken ten aanzien van aan de voedselproductie gerelateerde kwaliteitsaspecten. Daarbinnen is het voedselveiligheidsbeleid gericht op het beheersen en reduceren van de risico's die de voedselveiligheid bedreigen. Het gaat daarbij vooral om het tegengaan van ongewenste stoffen en ziektekiemen.

Doel / Instrument	Prestaties	Uitgaven x € 1 mln.
-------------------	------------	------------------------

Waarborgen van de voedselkwaliteit en -veiligheid door middel van wettelijke voorschriften (normstelling) en de controle daarop, daarbij strevend naar een naleefniveau van ## %.

▪ Onderzoeken ten behoeve van risicobeoordeling	# onderzoeken
▪ Wet- en regelgeving (normstelling)	
▪ Early warning en monitoring van ongewenste stoffen en ziektekiemen	# onderzoeken
▪ Keuring, controle en handhaving door VWA, AID, DR en GD	
▪ Overheidsbijdrage destructie	
▪ Beleidsagenda hormonen en inzet task force hormonen	

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven</i> <i>x € 1 mln.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ (Versterken) internationale samenwerking door capacity building <p>Waar mogelijk wordt direct toezicht door de overheid vervangen door toezicht op - bedrijfscontrolesystemen die voldoen aan de daartoe gestelde eisen en randvoorwaarden.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Formuleren van eisen en randvoorwaarden voor de controlesystemen <p>Toename van de transparantie van ketens, teneinde de keuzevrijheid van consumenten te vergroten. Streefwaarde voor (de toename van) de transparantie van ketens voor de consument</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Formuleren van eisen en randvoorwaarden (etikettering) ▪ Pilotprojecten 	2 projecten	
<p>Vergroten van de kennis van de consument over voedselveiligheidsrisico's en een goede bereiding en behandeling van voedsel, alsmede over andere kwaliteitsaspecten in relatie tot de productie van voedsel. Het % consumenten dat de voorlichtingacties kent, die erop zijn gericht deze kennis te vergroten, neemt toe met ## %.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Communicatieacties en voorlichtingsprogramma's (o.a. VCN) 	# acties # programma's	

25.12 Hoog diergezondheidsniveau

Het diergezondheidsbeleid is gericht op behoud van de gezondheid van de dierpopulatie en de bescherming van de volksgezondheid tegen aan dierziekten gerelateerde risico's. De bestrijding van besmettelijke dierziekten is zodanig ingericht dat adequaat en efficiënt wordt gereageerd op een uitbraak. Daarbij wordt rekening gehouden met de intrinsieke waarde van het dier en worden verstoringen van de (inter)nationale handel zoveel mogelijk voorkomen.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven</i> <i>x € 1 mln.</i>
<p>Vergroten van het bewustzijn van dierhouders van de eigen verantwoordelijkheid voor de preventie en inperking van veterinaire risico's. Het aantal dierhouders dat voorlichtingacties kent over de preventie en inperking van veterinaire risico's neemt toe met ## %. Het naleefniveau van regels en maatregelen neemt toe naar ## %.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Communicatieacties en voorlichtingsprogramma's 	# acties # programma's	
<p>Er is sprake van een effectieve strategie en crisisorganisatie voor de bestrijding van dierziekten.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderzoek naar veterinaire risico's en effectieve beheersstrategieën ▪ Early warning, monitoring en bewaking ▪ Wet- en regelgeving ▪ Controle en handhaving ▪ Actuele beleidsdraaiboeken, die maatschappelijke acceptatie van de bestrijdingstrategieën als uitgangspunt hebben en aansluiten bij de actuele inzichten over de risico's van insleep en verspreiding van besmettelijke dierziekten. 	# onderzoeken # p.m. # p.m. # p.m. # p.m.	

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identificatie & Registratie ▪ Versterken internationale samenwerking 	# p.m.	
<p>Terugdringen van het aantal besmettingen met zoönosen en TSE's bij runderen, schapen en geiten en het aantal ruiming van risicodieren tot een niveau van #.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Monitoren bestrijden 	# p.m.	

26 Kennis en Innovatie

Algemene beleidsdoelstelling

Het doen voortbrengen en benutten van hoogwaardige kennis voor de agrofoodsector en de groene ruimte.

LNV beoogt een pioniersrol op het gebied van kennisbeleid. Kennis en innovatie zijn belangrijk voor de ondersteuning van het LNV-beleid (met hoofdthema's Duurzaam Ondernemen, Veilig Voedsel, Levende Natuur, Vitaal Platteland) en de LNV-sectoren. Veranderingen in concurrentiepositie en maatschappelijke randvoorwaarden binnen alle LNV-sectoren vragen om regelmatige herijking van kennisnetwerken, -voorzieningen en instrumenten. Ontwikkeling en afzet van nieuwe producten, diensten en processen vereisen innovatievermogen en creativiteit waarop huidige en toekomstige beroepsbeoefenaren in de agrosector en groene ruimte zullen moeten inspelen.

Het LNV-beleid is in toenemende mate verweven met het beleid van lagere overheden, andere departementen en internationaal met name in het kader van de EU. LNV opteert tegen deze achtergrond voor een integraal kennis- en innovatiebeleid waarbij regionaal en (inter)nationaal wordt samengewerkt. De grotere rol van de EU komt specifiek voor kennisbeleid tot uitdrukking in onder andere de Lissabonafspraken over de kenniseconomie, initiatieven voor internationale centers of excellence, internationale afspraken over vormgeving van het onderwijs en erkenning van diploma's en samenwerking tussen onderzoeksinstanties. In het verlengde hiervan zijn er nationale initiatieven ten aanzien van kennis, innovatie en onderwijs. De beschikbare kennis moet sneller ontsloten en benut worden o.a. door meer samenwerking van universiteiten, onderzoeksinstellingen en bedrijven. Voor het (beroeps)onderwijs is een belangrijke rol weggelegd, niet alleen voor de opleiding van toekomstige beroepsbeoefenaren, maar ook als partij bij regionale kenniscirculatie en innovatie. Leerlingen en docenten komen immers meer dan voorheen in contact met de beroepspraktijk en onderzoeksinstellingen via onder andere stages, leerbedrijven en kenniskringen.

LNV wil vooroplopen met het groene kennissysteem en pro-actief inspelen op nieuwe wensen vanuit LNV-sectoren en het LNV-beleid. Het groene beroepsonderwijs moet meer benut worden voor kenniscirculatie ter ondersteuning van LNV-beleid. Vernieuwing van het initiële onderwijs is daarvoor een noodzakelijke voorwaarde. LNV heeft voor realisatie hiervan meerjarenafspraken (2004-2007) gemaakt met de groene onderwijsinstellingen. Er is een beleidskader opgesteld voor versterking van samenwerking en herijking van de aansluiting in kennis en faciliteiten tussen instellingen. Er is met de instellingen een toegesneden overleg- en uitvoeringsstructuur ingericht. Het geheel wordt aangeduid met de werktitel "de groene kenniscoöperatie.

26 Kennis en Innovatie	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Verplichtingen						
- waarvan garanties						
Uitgaven						
- waarvan juridisch verplicht						
Programma -uitgaven						
26.11 Waarborgen van het kennisstelsel	564,3	578,1	594,6	606,3	606,9	605,4
26.12 Benutten van samenhang tussen instellingen	45,8	46,5	45,5	46,8	46,9	46,9
26.13 Vernieuwen van het kennisstelsel	24,2	26,4	29,4	31,3	30,4	34,1
26.14 Ondersteunen van LNV-beleid met kennis	191,4	175,0	169,8	165,7	163,6	163,5
Apparaatsuitgaven						
26.21 apparaat						
26.22 agentschappen						

 Ontvangsten

26.11 Waarborgen van het kennisstelsel

Het waarborgen van een kwalitatief hoogwaardig en doelmatig functionerend innovatief stelsel van groen onderzoek en onderwijs. LNV zorgt dat:

- a. optimale voorwaarden voor strategische expertise op het gebied van agrofoodsector en groene ruimte aanwezig zijn doordat een kennisinfrastructuur (kennisbasis) in stand wordt gehouden en zich kan ontwikkelen.
- b. het stelsel van LNV-onderwijs (voorbereidend, middelbaar, hoger beroeps en universitair onderwijs) gewaarborgd wordt en de bij wet erkende instellingen van groen onderwijs bekostigd worden. De onderwijsinstellingen zorgen voor het geven van goed onderwijs.

Onderzoek

LNV financiert structureel een belangrijk deel van de onderzoeksinfrastructuur voor voedsel en groen via de Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) als onderdeel van Wageningen UR. OCW neemt andere delen van de kennisinfrastructuur die voor het LNV-beleidsterrein relevant zijn (o.a. overige universiteiten, TNO) voor haar rekening. LNV streeft naar een kennisinfrastructuur Wageningen UR van internationale allure die de expertise beschikbaar heeft om LNV-vragen in de toekomst te beantwoorden en ook goede verbindingen heeft met andere kennisinfrastructuren in binnen- en buitenland.

Wetenschappelijke inzichten en vaardigheden zijn onontbeerlijk voor vernieuwingen en innovatie in een duurzame agrofoodsector en een duurzaam gebruik van de groene ruimte. Daarom hecht LNV aan een solide kennisbasis op het terrein van voedsel en groen. Dit betreft wetenschappelijke kennis die wordt verworven door eigen onderzoek én door deelname aan (inter)nationale netwerken en samenwerkingsverbanden. De kennisbasis is gericht op expertiseontwikkeling voor het (middel)lange termijn beleid van LNV. LNV oefent op de invulling van de kennisbasis invloed uit door op hoofdlijnen gewenste accenten aan te geven.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
LNV streeft naar 100% positieve beoordeling door visitatie wetenschappelijke kwaliteit DLO		
▪ DLO kennisbasisonderzoek		26,6
▪ DLO bouwtaken en integratievergoeding		4,8

Toekenning van middelen vindt plaats op basis van een strategisch plan van Wageningen Universiteit en Research (WUR) en de aan de hand daarvan opgestelde strategische agenda. Jaarlijks legt WUR op hoofdlijnen verantwoording af aan LNV via een rapportage per kennisbasisprogramma. Daarnaast verantwoordt DLO jaarlijks over kwaliteit van bedrijfsprocessen, weerstandsvermogen, rendement, ISO-certificering, en waarborgen op het terrein van scheiding van publieke en private activiteiten. De bouwtaken en integratievergoeding betreft meerjarige financiële afspraken in het kader van de verzelfstandiging DLO.

Onderwijs

Het onderwijs (VMBO, MBO, HAO en Wageningen Universiteit), onder beleidsmatige verantwoordelijkheid van LNV, is een uiting van de sterke historische banden in de LNV-sectoren tussen onderwijs, onderzoek, voorlichting en bedrijfsleven. Banden die opnieuw actueel zijn en intensivering behoeven vanwege de

beleidsmatig beoogde grotere samenwerking tussen de diverse onderwijsniveaus (doorlopende leerlijnen) en met het bedrijfsleven vanwege een sterkere praktijkoriëntatie van het beroepsonderwijs.

LNV volgt het generieke onderwijsbeleid van OCW rekening houdend met de specifieke situatie van het groene onderwijs. Gelijke ontwikkelingsmogelijkheden voor groen en overig onderwijs zijn cruciaal. Daarom geven LNV en OCW gezamenlijk prioriteit aan de aanpak van knelpunten in de wet- en regelgeving in het kader van het project harmonisatie groen onderwijs (in uitwerking op de beleidsbrief Groen onderwijs 2010, maart 2002).

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven</i>
		<i>x € 1 mln.</i>
LNV streeft voor het onderwijs en wetenschappelijk onderzoek ernaar dat de financiële indicatoren 100% op orde zijn, het diplomarendement minimaal 75% van de uitstroom bedraagt (voor het mbo 85%), de gemiddelde verblijfsduur van ingeschreven deelnemers aan een instelling minder dan 15 % boven het landelijk gemiddelde ligt en minimaal 50 % van de werkenden in de eigen richting en op het eigen niveau werkt.		
▪ WU vaste component		85,7
▪ WU studenten	4 600	26,5
▪ WU promoties	179	14,9
▪ WU onderzoekscholen (aantal instellingen)	6	6,0
▪ ISRIC (International Soil Reference and Information Centre)		1,1
▪ KNAW-fellows (aantal aanstellingen)	4	0,6
▪ HBO-groen (aantal studenten)	8 436	55,4
▪ AOC's niet gebaseerd op leerlingaantal		17,5
▪ AOC's BOL (aantal deelnemers)	15 060	77,7
▪ AOC's BBL (aantal deelnemers)	8 761	26,4
▪ AOC's VMBO/LWOO (aantal leerlingen)	13 600	112,4
▪ AOC's overig VMBO (aantal leerlingen)	22 200	121,8
▪ ASC-subsidie (Afrika Studie Centrum)		0,7

Het aanbod van voorbereidend, middelbaar en hoger onderwijs en universitair onderzoek wordt verzorgd door bij de wet erkende instellingen. Daarom moeten instellingen een systeem voor kwaliteitszorg hebben. Kwaliteitszorg- en accreditatiesystemen worden steeds meer als basis voor het waarborgen van algemene kwaliteit van instellingen en hun opleidingen benut. LNV kiest er voor als norm aan te houden dat de kwaliteit bij alle instellingen voldoet. Bij onvoldoende kwaliteit op één of meer punten worden naar de betreffende instelling maatregelen genomen. De kwaliteitsoordelen worden verkregen van de onafhankelijke instanties aan wie de beoordeling is opgedragen.

26.12 Benutten van samenhang tussen instellingen

Deze doelstelling heeft betrekking op het verbeteren en bestendigen van de aansluiting in kennis en faciliteiten tussen groene kennisinstellingen, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, LNV en overige departementen.

LNV wil samen met de instellingen investeren in een functionele, efficiënte en samenhangende ondersteuningsstructuur. Deze structuur is gericht op het delen van faciliteiten en kennis tussen (groene) kennisinstellingen, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en LNV zowel bij structurele activiteiten (zie 26.11) als bij vernieuwingen (zie 26.13 en 26.14).

LNV zorgt dat de ondersteuningsstructuur, die deels specifiek groen is en deels onderdeel uitmaakt van de algemene infrastructuur (OCW/EZ), in stand kan worden gehouden en zich kan ontwikkelen. De ontwikkelingen moeten aansluiten bij de veranderingen in de LNV-sectoren en bij algemene en "groene" onderwijsveranderingen. De doelstellingen en activiteiten voor vernieuwing van de initiële groene opleidingen en kenniscirculatie voor het LNV-beleid (zie 26.13) zijn daarbij richtinggevend. ICT moet daarbij zijn werking hebben binnen de verschillende ondersteunende activiteiten en ook in de vorm van een hoogwaardige sectorale informatie- en ICT-infrastructuur voor publieke kennis. Via Groen Kennisnet, een Virtueel Kennisplatform, stimulatie van leerbedrijven en professionalisering van kennisbeleid worden de samenwerkingsprojecten van onderwijs, onderzoek, praktijk en LNV ondersteund. Bij de herijking van de ondersteuningsstructuur worden ook voorzieningen binnen Wageningen Universiteit en Research (o.a. bibliotheek, ICT, rekencentrum, faciliteiten voor internationale samenwerking, onderzoek van onderwijs) betrokken.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Het Innovatienetwerk Groene Ruimte en Agrocluster ondersteunt, als arrangement op afstand, het ontwikkelen van innovaties door het bij elkaar brengen van kennis uit praktijk- en onderzoekswereld.		3,5
De doelstelling van praktijkleren is # p.m. (in 2005 zullen streefwaarden voor het praktijkleren worden vastgesteld na herijking van de regeling.		16,0
De InnovatiePraktijkCentra (IPC's) verzorgen het praktijkleren voor het MBO -groen. Door middel van praktijkleren wordt het leren in gesimuleerde praktijksituaties met specifieke en dure apparatuur en faciliteiten gestimuleerd. De financiële indicatoren van de IPC's zullen op orde zijn.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aantal leerlingcursistweken 	19 441	10,6
AEQUOR is het Kenniscentrum voor Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven in de LNV-sectoren die in overleg met het bedrijfsleven zorgt voor exameneisen voor MBO (kwalificatiestructuur) en selectie/begeleiding van leerbedrijven.		4,2
In 2007 moet een virtueel kennisplatform gerealiseerd zijn. Hierin worden kennisthema's en uitvoeringsinstrumenten vastgelegd en ontsloten voor groene instellingen. Eind 2005 zijn 5 beleidsthema's (waaronder gewasbescherming, energie, voedselveiligheid en regionale kennisvernieuwing groene opleidingen) van in totaal ongeveer 20 beleidsthema's vastgelegd en zijn 32 000 aansluitingen groen kennisnet gerealiseerd. De AOC's benutten Groen Kennisnet als gezamenlijke leeromgeving en voor communicatie.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regelingen ICT 		6,2
Ondersteunende projecten groen onderwijs		6,0
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het Ontwikkelcentrum ontwikkelt en beheert groene leerstof- en leermiddelen voor (V)MBO -groen. ▪ De 3 Landelijke Pedagogische Centra (OCW) verzorgen onderwijskundige begeleiding van VMBO -groen. ▪ STOAS Onderzoek verzorgt Arbeidsmarktonderzoek. ▪ CITO (OCW) ontwikkelt examens voor VMBO -groen en heeft veel expertise voor toetsen. ▪ In het kader van Plan Dienstverlening ondersteunt Wageningen UR (vakgroep ECS) 		

Doel / Instrument	Prestaties	Uitgaven x € 1 mln.
vernieuwingen binnen het groene onderwijs. ■		

26.13 Vernieuwen van het kennisstelsel

Het vernieuwen van onderwijs en onderzoek in de groene onderwijs- en onderzoeksinstellingen, in lijn met algemeen beleid van de overheid ter zake, rekening houdend met de specifieke situatie van het groene onderwijs en onderzoek.

Onderzoek

In lijn met het kabinetsbeleid worden strategische speerpuntprogramma's bij onderzoekinstellingen en samenwerkingsverbanden gefinancierd. Voorbeelden zijn projecten in het kader van het Besluit subsidies investeringen kennisinfrastructuur (BSIK) waaronder Transitie Duurzame Landbouw. De vernieuwing bij dit project voor duurzame systeeminnovatie heeft betrekking op het inbedden van alle relevante partijen in een kennisketen om zodoende een duurzame, pluriforme en meerwaardige landbouw te bereiken.

Onderwijs

Voor de onderwijsvernieuwing zijn Vitaal & Samen en het OCW-beleid (Koers VO, Koers BVE en HOOP) richtinggevend c.q. kaderstellend. De vernieuwing betreft thema's zoals "competentieverricht toetsen en examineren", "leren op maat", "leren in/uit de praktijk" en "de nieuwe onderwijsgevende", "burgerschap" en "ondernemerschap", "de School als Regionaal Kenniscentrum" en "Lectoren en kenniskringen".

Het curriculum van de groene opleidingen zal steeds meer de vorm krijgen van een competentieverrichte leeromgeving met doorlopende leerlijnen. Deze richt zich op de individuele wensen en mogelijkheden van de leerling/student en op leren in een praktische context. Daarmee zullen initieel en postinitieel onderwijs gaan convergeren. Onderwijsinstellingen kunnen zich op deze wijze ontwikkelen tot kenniscentra met een schakelfunctie tussen enerzijds (praktijk)onderzoek en LNV en anderzijds bedrijfsleven en maatschappij als geheel. LNV heeft de ambitie en het groene onderwijs de kenmerken om zich als voorloper te onderscheiden. Deze kenmerken zijn het relatief homogene overzichtelijke karakter, de verbondenheid tussen de verschillende onderwijssectoren (VMBO, MBO en hoger onderwijs) en de banden met onderzoek, bedrijfsleven en overheid. Voorwaarde voor slagen is dat het groene onderwijs "de kleinschaligheid grootschalig organiseert".

LNV stimuleert innovatie via de regeling Innovatie Groen Onderwijs, zoals vastgelegd in de Kaderbrief Groen Onderwijs. De regeling is bestemd voor zowel onderwijskundige innovaties als innovaties op het gebied van regionale ontwikkeling. De onderwijskundige innovaties ondersteunen de vernieuwing van het kennisstelsel, de regionale innovaties zijn vooral bedoeld als bevordering van kennis ter ondersteuning van het LNV beleid. Dit laatste deel komt verder onder onderdeel 26.14 aan de orde.

Op onderwijskundig gebied worden ook impulsen gegeven via OCW-conforme regelingen. Lectoren en kenniskringen zijn bedoeld als meerjarige impuls voor het (hoger) beroepsonderwijs om de kenniscirculatie te verbeteren met onderzoek en praktijk waarbij, in lijn met OCW, de komende jaren intensivering is voorzien.

Via de bij de algemene beleidsdoelstelling aangeduide groene kenniscoöperatie worden de vernieuwingen voortvarend, effectief en doelmatig ter hand genomen.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Transitie duurzame landbouw		4,0
Onderwijskundige innovatieprojecten groen onderwijs	# projecten	4,0
Projecten (OCW-conform) gericht op (onder andere) het realiseren van een competentiegerichte kwalificatiestructuur, doorlopende leerlijnen en verbetering van kenniscirculatie. De doelstelling is minimaal 40% doorstroom van groen VMBO naar groen MBO en minimaal 15% doorstroom van groen MBO naar groen HBO.	35 projecten	18,4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wettelijke beroepsvereisten LNV in de competentiegerichte kwalificatiestructuur ▪ Gestarte pilots op het gebied van landbouw en natuurlijke omgeving ▪ Gestarte pilots vermindering aantal soorten diploma's VMBO/MBO ▪ Kenniskringen/lectoren HBO -groen 	1 1 1 15	

26.14 Ondersteunen van LNV-beleid met kennis

Het bevorderen van ontwikkeling en benutting van kennis ter ondersteuning van LNV-beleid.

LNV zorgt dat:

- kennisvragen uit het beleidsproces in relatie tot vraagstellingen van overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven kunnen worden beantwoord, door het verstrekken van onderzoeksopdrachten.
- wettelijke onderzoekstaken, via uitvoeringsovereenkomsten, worden uitgevoerd.
- kennisdoorstroming wordt gerealiseerd over beleidsmatige ontwikkelingen met betrekking tot de thema's van LNV-beleid door het stimuleren van het groen onderwijs als kenniscentrum en het verstrekken van voorlichtingsopdrachten.

Opdrachtnemers en begunstigen zorgen dat deze opdrachten omgezet worden in resultaten.

Onderzoek

LNV verstrekt onderzoeksopdrachten aan publieke en private instellingen. Opdrachten komen tot stand door het formuleren van kennisvragen uit het beleidsproces. Dit gebeurt bijna altijd in interactie met de vragende partijen en op basis van beleidsambities, verkenningen en maatschappelijke signalen. De onderzoekopdrachten worden langs twee lijnen uitgezet. Er wordt gewerkt met programmering van DLO-activiteiten op basis van de regeling subsidie Stichting DLO. Om de scope van het beleidsondersteunende onderzoek te verbreden en daar kennis te halen die voor LNV relevant is worden daarnaast opdrachten aanbesteed in een open kennismarkt. Dit onderzoek levert, ter ondersteuning van het beleid, verkenningen, oorzaak- en gevolganalyses, scenario's, methodiekontwikkeling en evaluaties op, veelal in de vorm van rapporten en publicaties. Het genereert conceptontwikkeling of onderbouwt beleid en uitvoering zowel in de publieke als in de private arena.

Wettelijke onderzoekstaken zijn gebaseerd op wettelijke verplichtingen en internationale verdragen. Het betreft onderzoek naar diergezondheid, voedselveiligheid, visserij, natuur en milieu, genetische bronnen en economische informatievoorziening. De minister stelt deze taken veilig door structurele financiering van faciliteiten en de uitvoering van dit onderzoek. Deze taken worden met de financiering vastgelegd in uitvoeringsovereenkomsten.

Onderwijs

LNV ziet een belangrijke rol voor het onderwijs weggelegd in de beantwoording van beleidsgerelateerde kennisvragen, met name in regionale netwerken met het midden- en kleinbedrijf. LNV wil het onderwijs

meer benutten als schakel tussen enerzijds (praktijk)onderzoek en LNV en anderzijds de regionale ontwikkelingen (bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, e.d.). LNV stimuleert genoemde regionale ontwikkelingen via de eerder bij 26.13 aangeduide regeling Innovatie Groen Onderwijs.

Voorlichting

Betrokkenen moeten de juiste maatregelen kunnen treffen om aan doelstellingen van LNV-beleid te voldoen. Voor het communiceren met diverse doelgroepen worden voorlichtingsopdrachten verstrekt die aansluiten bij de LNV-hoofdthema's duurzaam ondernemen, veilig voedsel, levende natuur, vitaal platteland.

<i>Doel / Instrument</i>	<i>Prestaties</i>	<i>Uitgaven x € 1 mln.</i>
Beantwoorden van kennisvragen uit het beleidsproces in relatie tot vraagstellingen van overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven		
▪ DLO onderzoeksprogramma's (waarvan 90% resultaten positief beoordeeld)	# programma's	94,4
▪ Open programmering onderzoek (aanbesteed in open kennismarkt)	# onderzoeken	9,1
▪ Stimuleringsprogramma's	# programma's	7,7
Wettelijke onderzoekstaken		
▪ DLO clusters WOT, waarvan 100% jaarprogramma's met positieve beoordeling	8 clusters	51,4
Regionale groene innovatieprojecten (streefwaarden moeten nog worden vastgesteld)	# projecten	4,0
Voorlichtingsprojecten: voorafgaand aan een voorlichtingsproject wordt een nulmeting uitgevoerd. Na afronding worden positieve effecten op het handelen van doelgroepen ten opzichte van de nulmeting gemeten.	# projecten	8,4

27 Reconstructie

Algemene Beleidsdoelstelling

Het rijk geeft de komende jaren prioriteit aan de reconstructie van de zandgebieden in Zuid- en Oost-Nederland (Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg). Het doel van deze reconstructie is het bevorderen van een goede ruimtelijke structuur, in het bijzonder met betrekking tot landbouw, natuur, bos en landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur, alsmede het verbeteren van een goed woon-, werk- en leefklimaat en van de economische structuur.

Het rijk wil verder ruimte bieden voor de aanpak van knelpunten buiten de reconstructiegebieden in Zuid- en Oost-Nederland. Het gaat hierbij om flankerende maatregelen voor de EHS en om maatregelen voor een vitaal platteland.

27 Reconstructie	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Verplichtingen						
- waarvan garanties						
Uitgaven						
Programma -uitgaven						
- waarvan juridisch verplicht*						
27.11 Uitvoeren reconstructie	18,5	32,4	34,6	112,4	99,6	99,6
Apparaatsuitgaven						
27.21 apparaat						
27.22 agentschappen						
Ontvangsten						

27.11 Uitvoeren reconstructie

Het rijk hecht veel waarde aan de reconstructie van de zandgebieden en heeft daarom extra middelen uitgetrokken voor de realisatie ervan. De reconstructie zandgebieden is als zodanig geen rijksdoel, maar een gebiedscategorie waarbinnen diverse doelen worden gerealiseerd. De rijksdoelstellingen van de reconstructie voor de zandgebieden liggen op het terrein van:

- de flankerende maatregelen voor de EHS;
- duurzame landbouw;
- duurzaam waterbeheer;
- overige maatregelen.

Ad a. Flankerende maatregelen voor de EHS

Zowel in als buiten de reconstructiegebieden in Zuid- en Oost-Nederland worden gebiedsgerichte flankerende maatregelen voor de EHS genomen om de gewenste natuurkwaliteit van de EHS binnen bereik te brengen. Het betreft aanvullende ammoniakmaatregelen zoals bedrijfsverplaatsingen uit de extensiveringsgebieden en technische stalmaatregelen (alleen in de reconstructiegebieden), het bestrijden van verdroging in de EHS en in de randzones van de EHS en het opheffen van barrières die worden veroorzaakt door rijksinfrastructuur (ontsnippering).

De verdrogingbestrijding is gericht op het opheffen van de verdroging van de gehele EHS in 2018 en in de Vogel- en Habitatrictlijngebieden in 2015. Tussendoel is het terugdringen van de verdroging met 40% in 2010 ten opzichte van 1994. Daarbij hebben tot 2010 de Vogel- en Habitatrictlijngebieden de prioriteit en vervolgens de natuurkernen van de EHS.

Voor ammoniak geldt dat het terugdringen van de overschrijding van de voor de natuurdoelen kritische drempelwaarden tot 2010 prioriteit krijgt in de Vogel- en Habitatrictlijngebieden en vervolgens de natuurkernen van de EHS. De doelstellingen in de Vogel- en Habitatrictlijngebieden moeten in 2015 zijn gerealiseerd. Voor de gehele EHS geldt 2027 als streefdoel voor het bereiken van de vereiste milieukwaliteit.

In 2005 zal het Meerjarenplan Ontsnippering (MJPO) tot uitvoering komen. Doelstelling van het MJPO is dat in 2018 de belangrijkste barrières voor de EHS (waaronder de robuuste verbindingen) zijn opgeheven voor zover deze worden veroorzaakt door rijksinfrastructuur. Door het opheffen van deze barrières worden soorten niet langer door rijksinfrastructuur belemmerd in hun verspreiding.

Ad b. Duurzame landbouw

Binnen de doelstellingen voor een duurzame landbouwproductie (zie ook paragraaf 21.11) wordt binnen de reconstructiegebieden gestreefd naar een duurzame inpassing van de landbouwbedrijven binnen deze gebieden. Met name in de landbouwontwikkelingsgebieden zal de intensieve veehouderij ruimte krijgen voor een duurzame ontwikkeling. In de extensiveringsgebieden krijgen andere functies dan de intensieve veehouderij het primaat.

Uitwerking van de Rijksdoelen vindt plaats via de reconstructieplannen en uitvoeringsplannen van de betrokken Provincies. Het Rijk toetst deze plannen aan de Rijksdoelen (waaronder het MJPO-AVP) en sluit een bestuursovereenkomst af met de betrokken Provincie met betrekking tot de uitvoering waarvoor de Provincie primair verantwoordelijk is.

In het bijzonder ten aanzien van de intensieve veehouderij wordt ingezet op een transitie van deze sector. Dit beleid is gericht op deze sector en niet specifiek op de reconstructiegebieden. Wel is ongeveer 80% van de primaire productie bedrijven in deze sector gevestigd in de reconstructiegebieden, waardoor een ruimtelijk verband met de reconstructiegebieden aanwezig is. LNV richt zich op het verbeteren van het kader door te streven naar een Europees level playing field, ruimte voor ketengarantiesystemen en toezicht op controle, kwaliteitslabeling, enten bij nieuwe dierziekten, nieuwe vestigingsruimte bieden, kennisontwikkeling, bijstellen bestaand beleid en monitor ontwikkelingen. Daarnaast zullen initiatieven ondersteund worden binnen de juridische mogelijkheden en krappe juridische kaders. Deze initiatieven moeten voldoende breed en serieus zijn, meerdere partijen in de kolom betreffen, ambitie tonen, heldere afspraken bevatten en bij voorkeur gebaseerd zijn op zelforganisatie.

Ad c. Duurzaam waterbeheer:

Duurzaam waterbeheer is één van de voorwaarden voor een vitaal landelijk gebied. De gevolgen kunnen variëren van lichte aanpassingen van het huidige gebruik tot verandering van de huidige functie in open water. Om de ruimtevrage voor water te minimaliseren zal veel aandacht besteed worden aan functiecombinaties.

Het waterbeleid is verwoord in de nota "Waterbeleid in de 21^e eeuw" en de Vierde nota Waterhuishouding. In Europees verband is in 2000 de Europese Kaderrichtlijn Water (EKW) vastgesteld. De komende jaren zal dit beleid geïmplementeerd en uitgevoerd moeten worden door alle overheidspartijen.

De vertaling van de EU- kaderrichtlijn water in het Nederlandse beleid is echter nog in ontwikkeling. De (nog in ontwikkeling zijnde) reconstructieplannen dienen concreet invulling te geven aan de rijksambities. Hoewel de reconstructieplannen deels al goed gekeurd zijn of op afzienbare tijd goedgekeurd gaan worden is met de provincies afgesproken dat de huidige plannen niet als blauwdruk voor de toekomst zullen fungeren, maar dat maatschappelijke ontwikkelingen en implementatie van EU-beleid een continu proces vormen die tot bijstelling van de (uitvoering van de) reconstructieplannen zal leiden (ontwikkelingsgericht werken). Hierdoor blijven ook in de

toekomst de ontwikkelingen in de kaderrichtlijn water richtinggevend voor "duurzaam waterbeheer".

De wateropgave en de bijbehorende maatregelen in reconstructiegebieden zijn in te delen in: te veel, te weinig en te vuil.

- Te veel: als gevolg van klimaatverandering zal het neerslagpatroon de komende jaren veranderen. Dit betekent grotere afvoeren in de winter en grotere piekafvoeren in de zomer. Dit leidt tot wateroverlast en overstromingen, maar ook tot meer riooloverstorten. Om deze wateroverlast en overstromingen aan te pakken zullen de komende jaren gewerkt moeten worden aan maatregelen om water vast te houden, water te bergen en als laatste water af te voeren.
- Te weinig: door ingrijpen in het watersysteem, bijvoorbeeld diepe ontwatering ten behoeve van de landbouw, zijn natuurgebieden in de reconstructiegebieden verdroogd. Door de klimaatverandering zullen er langere drogere periodes in de zomer voorkomen. Dit kan o.a. leiden tot droogteschade voor de landbouw in de zomer, of beperking van recreatiemogelijkheden. Om droogte en verdroging aan te pakken kunnen veel maatregelen worden uitgevoerd die ook gunstig zijn voor het voorkomen van wateroverlast of overstromingen.
- Te vuil: als gevolg van overmatige bemesting en het gebruik van bestrijdingsmiddelen, maar ook door riooloverstorten is er sprake van onvoldoende waterkwaliteit. Dit kan problematisch zijn voor de landbouw en is vaak een beperkende factor voor het realiseren van natuurdoelen. Ook de recreatiemogelijkheden, zoals zwemmen, worden daardoor verminderd. Om de waterkwaliteit te verbeteren is het wenselijk om maatregelen te nemen zoals het hermeanderen van beken, het saneren van riooloverstorten, het aanleggen van bufferstroken en het herstellen van vennen en plassen.

Ad d. Overig (inclusief AVP)

De intensiveringsmiddelen reconstructie worden primair ingezet voor de drie rijksprioritaire onderwerpen, zoals hiervoor is aangegeven. Reconstructie gaat echter zowel in de planvorming als in de uitvoering uit van integraliteit. De inzet is om 1 + 1 = 3 te maken. Daarnaast zijn een aantal doelen in het MJP-AVP onvoldoende ingevuld in concrete afrekenbare rijksdoelen. Dit zal deels het komende jaar (2005) gaan plaatsvinden en zijn beslag krijgen in het MJP-2. Dit betreft o.a. de invulling van de p van people

Bovenstaande doelstellingen zullen nog worden uitgewerkt. Deze uitwerking zal in 2005 worden afgerond via de verschillende reconstructieplannen. In de LNV-begroting 2007 zullen met het oog hierop de vier rijksdoelstellingen voor reconstructie in aparte operationele doelen worden uitgewerkt of waar mogelijk in bestaande operationele doelen worden opgenomen.

Het rijk stelt bij het realiseren van haar doelen in reconstructiegebieden de volgende voorwaarden:

- de planvorming moet voldoen aan het gestelde in het Rijksbeleidskader Reconstructieplannen met een voldoende onderbouwing van de integrale afwegingen en de gemaakte keuzes;
- er moet sprake zijn van ruimtelijke zonering;
- de uitvoering wordt afgestemd op de beschikbare middelen en de gestelde termijn.

Vanwege de rijksprioriteit dienen de beleidsopgaven voor de reconstructiegebieden in 2015 te zijn gerealiseerd. Dit geldt voor alle beleidsopgaven binnen de reconstructiegebieden. Binnen deze termijn wordt de uitvoering gefaseerd uitgevoerd, overeenkomstig de bij het rijk beschikbare middelen. Provincies hebben de regie, het rijk toetst op hoofdlijnen, faciliteert en meefinanciert de uitvoering.

Vooruitlopend op de vaststelling en goedkeuring van reconstructieplannen, worden in de vorm van urgentieprogramma's afspraken gemaakt tussen rijk en provincies. Zodra een reconstructieplan is

goedgekeurd zullen meerjarige uitvoeringsafspraken worden gemaakt, zo veel mogelijk in lijn met het ILG.

Met de reconstructieprovincies vindt overleg plaats over de wijze waarop de komende jaren rijksbeleid (Kaderrichtlijn Water, mest etc.) kan worden ingepast in de reconstructie.

-0-

Bijlage: conversietabel

<i>Wordt artikel, algemene- operationele doelstelling</i>	<i>Was artikel, algemene- operationele doelstelling</i>
21 Duurzaam ondernemen	4 Economische perspectievolle agroketens
21.11 Duurzame landbouwproductie	4.11 Versterking concurrentiekracht agrofoodcomplex
21.12 Duurzame visserij	4.12 Herstructurering veehouderij
21.13 Duurzame ketens	4.13 Herstructurering glastuinbouw (en duurzaam gebruik van energie)
	4.14 Herstructurering visserij
	5 Bevorderen duurzame productie
	5.11 Bevorderen biologische landbouw
	5.12 Vermindering milieubelasting door gebruik van dierlijke mest en mineralen binnen de milieunormen
	5.13 Duurzamer gewasbeschermingspraktijk
	5.14 Verbetering dierenwelzijn
	5.15 Ecologisch duurzame visserij
22 Agrarische ruimte	1 Versterking landelijk gebied
22.11 Ruimte voor grondgebonden landbouw	1.11 gebiedenbeleid
22.12 Ruimte voor niet-grondgebonden landbouw en/of kapitaalintensieve landbouw	4 Economische perspectievolle agroketens
	4.13 Herstructurering glastuinbouw (en duurzaam gebruik van energie)
23 Realiseren natuur	1 Versterking landelijk gebied
23.11 Realiseren Ecologische Hoofdstructuur Verwerving	1.13 landelijk natuurlijk
23.12 Realiseren Ecologische Hoofdstructuur Inrichting	1.16 internationaal
23.13 Beheren Ecologische Hoofdstructuur	2 Realisatie EHS (verwerving en inrichting)
23.14 Biodiversiteit nationaal en internationaal	2.11 verwerving droge EHS
	2.12 verwerving natte EHS
	2.13 inrichting droge EHS
	2.14 inrichting natte EHS
	3 Realisatie EHS (beheer)
	3.11 Beheer van de EHS
24 Landschap en recreatie	1 Versterking landelijk gebied
24.11 Nationale Landschappen	1.11 Gebiedenbeleid
24.12 Landschap Algemeen	1.14 de stedelijke omgeving 'GIOS'
24.13 Recreatie in en om de Stad	1.15 realisering gevarieerde recreatie in het landelijk gebied
24.14 Recreatie algemeen	
25 Voedselkwaliteit en Diergezondheid	6 Voedselveiligheid, voedselkwaliteit en diergezondheid
25.11 Hoogwaardige voedselproductie	6.11 Bewaking en verhoging van het diergezondheidsniveau en effectieve bestrijding van dierziekten
25.12 Hoog diergezondheidsniveau	6.12 Bevorderen van de veiligheid van voedsel ten behoeve van de consumentenbescherming en de stimulering van voedselkwaliteit
26 Kennis en Innovatie	7 Kennisontwikkeling en innovatie
26.11 Waarborgen van het kennisstelsel	7.11 Kennisbasis
26.12 Benutten van samenhang tussen instellingen	7.12 Beleidsondersteunend onderzoek
26.13 Vernieuwen van het kennisstelsel	7.13 Wettelijke onderzoekstaken
26.14 Ondersteunen van LNV-beleid met kennis	8 Kennisvoorziening

<i>Wordt artikel, algemene- operationele doelstelling</i>	<i>Was artikel, algemene- operationele doelstelling</i>
	8.11 Voorzieningen groen onderwijs
	9 Kennisverspreiding
	9.11 Vakdepartementaal onderwijsbeleid
	9.12 Algemeen onderwijsbeleid
	9.13 Voorlichting
27 Reconstructie	1 Versteking landelijk gebied
27.11 Uitvoeren reconstructie	1.12 Reconstructie

-0-